

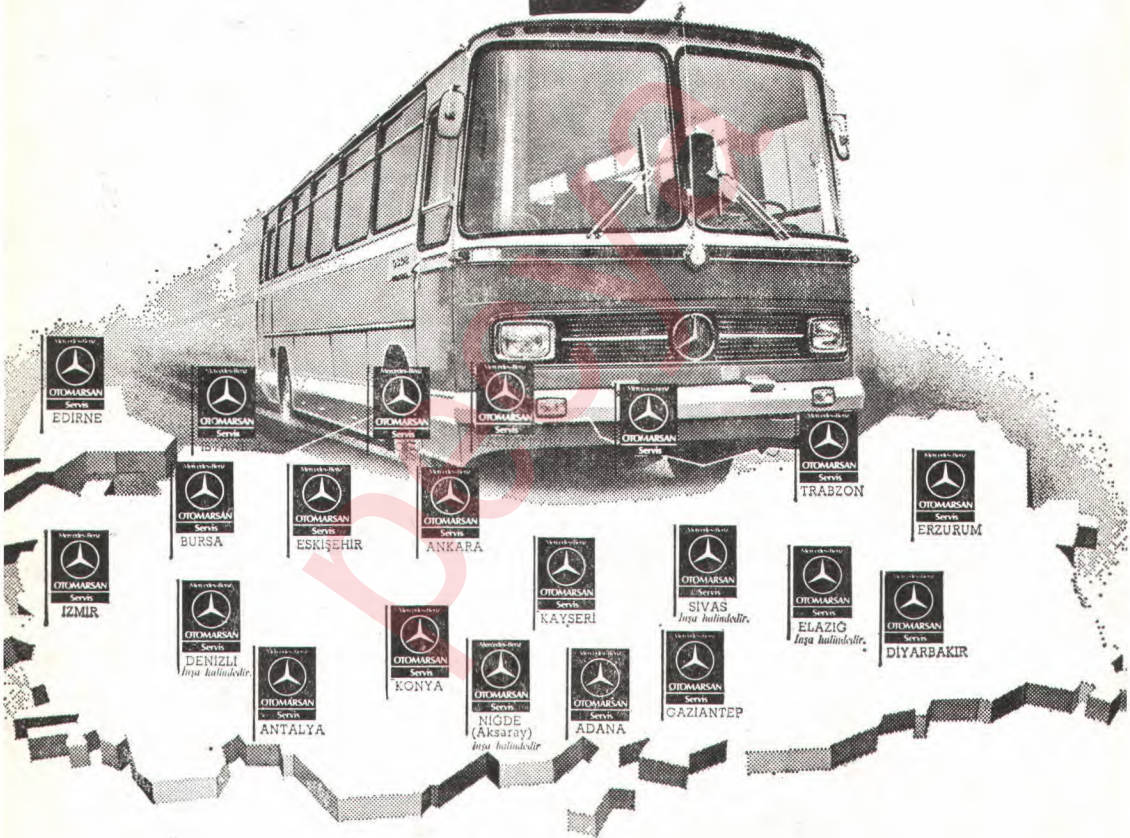
İKTİSAT DERGİSİ

**1979 Yılıının Asgari Ücreti,
1963 Yılıının Asgari Ücretinden
Daha Geridedir...**

OTOMAR SAN

servis ağı

OTOMARSAN'ın görevi Fabrikada bitmez...

ARSAN, imâl ettiği MERCEDES - BENZ Otobüslerini, n ve mükemmel bir servis ağıyla, satıştan sonra da, büyük bir titizlik ve dikkatle izler.

Yurt sathına yayılan yetkili servis istasyonları...
yanınızda bulabileceğiniz uzman servis elemanları...

OTOMARSAN'ın bu servis ağını örer:

OTOMARSAN MERCEDES-BENZ Otobüsleriyle

OTOMARSA

İKTİSAT DERGİSİ

İ.Ü. İKTİSAT FAKÜLTESİ MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR.

Görüş 2

Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

1979 Yılı'nın Asgari Ücreti,
1963 Yılı'nın Asgari Ücretinden Daha Geridedir 5

Zafer BOYAR

Maaş Ücretleri ve Erozyon 13

Erdoğan ÖZÖTÜN

1978 Yılında Ekonomideki Gelişmeler 21

Erdoğan ÇEVİK

İhracat Gerçekleşmeleri ve Vergi İadesi 35

Tevfik CAN

Türkiye'nin Orta-Doğu Ülkeleriyle Ekonomik İlişkileri 41

Nuriye MANİSALI

Türkiye ve Yunanistan Gerçeği 47

Mustafa MERCAN

Türkiye'de Teknoloji Politikası 51

İsmet Sabit BARUTÇUGİL

Dış Basından 59

Derleyen : Kaya ARDIÇ

Cemiyet Adına Sahibi : Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

Yazı İşleri Müdürü : Şeref ÖZGENCİL

İdare Müdürü : Sedat SANATKÂR

Dergi Yönetim Komitesi : Bşk. Prof. Dr. Akın İLKİN, Doç. Dr. Toktamış ATEŞ,

Nihat BATUR, Kenan MORTAN, Selçuk KALENDERLİ, Kaya ARDIÇ

Teknik Sekreter : Bülent YARDIMCI

Abone Ücreti Yıllık : 300 - 6 Aylık - 150 TL. — Reklâm Tarifesi : Ön kapak içi 2000 TL.
İç sahife 1500 TL. Arka kapak içi 2000 TL. Arka kapak 3000 TL. — İdare Yeri : Tünel
Galipdede Cad. No. 48/1 — ☎ : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63 — P. K. 599 Karaköy/İst.
Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılardaki fikirler yazara aittir.

Gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez. — Fiyatı : 25 TL

Basıldığı yer : Yenilik Basımevi İstanbul — ☎ 43 55 72

Görüş

Türk ekonomisini içinde kıvrandığı darboğazdan çıkarmak için alınması ve uygulanması düşünülen önlemler geçen hafta açıklanmaya başlandı. Şimdi bunların tartışılması yapılmakta ve bu tartışmalar giderek yoğunluk kazanmaktadır. Derin bir ilginin ortaya çıkması doğaldır. Zira, tüm Türk ekonomisinin geleceği söz konusudur.

Kaynak darlığı, yüksek bir enflasyon olgusu ve ağır bir döviz gereksinimi, Türk ekonomisinin içinde bulunduğu büyük sıkıntının ana göstergeleridir. Bütün bunlar, erteleme ertelene uzun yılların birikimi olarak kendini göstermesine rağmen, çözüm bulunması zorunlu sorunlardır.

Önlemler paketinin ilk bölümünde, iç kaynak açığını gidermeği amaçlayan çeşitli mal ve hizmetlere yapılan zamların oluşturduğu görüldü. İsabetli sayılması gereken bu kararın, mevcut yüksek enflasyon hızını daha da arttırması yönünden eleştirilmesi yapılabilir. İlk aşamada bu eleştirinin hak kazanması mümkündür. Ancak, sonraki aşamalarda enflasyon hızının azalmasında en büyük etkenlerden biri olabilir.

Önlemler paketinin ikinci bölümü ise, dış kaynak gereksinimiyle ilgilidir. Türkiye, bilindiği gibi, Cumhuriyet tarihinin en büyük boyutlu döviz sorunu ile karşı karşıyadır. Döviz kıtlığı, ekonominin soluğunu kesmiştir. Ekonomimiz, deşim yerinde ise, yaşam savaşıını vermektedir.

Bu koşullar altında, dış kaynakları harekete geçirebilmek ve döviz sağlayabilmek, zor'unda ötesinde bir işittir. İMF'nin bilinen baskısı bir ölçüde hafifletilmiş ve orta yolda buluşarak ünlü «yeşil ışık» yakma eğilimi sağlanabilmiştir. Turist ve özellikle işçi dövizlerini etkili biçimde özendirecek prim sistemi uygulamaya konulmuştur.

Bu uygulamalar, dış kaynak sorununda Türk ekonomisine bir soluk aldırabilir. Prim sisteminin kısa bir süre için geçerli olacağını açıklanması çok isabetlidir. Uygulama süresi uzarsa, etkinliğini kaybetmesi ve özellikle döviz fiyatlarını yukarıya çekmesi, kaçınılmaz bir sonuçtur. Uygulanacağı açıklanan kısa sürenin bitiminden sonra yapılacak iş, öyle anlaşılıyor ki, Merkez Bankamızın dışında ve etkin biçimde döviz alanında faaliyet gösterenleri devre dışı bırakacak bir «döviz borsası»nın kurulabilmesini cesa- retle ele almaktır.

Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

enerji mi? haberleşme mi?
İHTİYACINIZ KABLO İSE

AKLINIZ

ARKADA

KALMAMALI..!

YENİ TEKNOLOJİYİ BULUP SİZİN MAMÜLLERİNİZ İÇİN
UYGULARKEN DAİMA.

AKLINIZIN ARKADA KALMAMASINI DÜŞÜNÜRÜZ

TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ DE SİZE GÜVEN VERMEK İÇİN
BİZİMLE BERABERDİR. MAMÜLLERİMİZDEKİ TSE GARANTİSİ İLE

- ENERJİ KABLOLARI (20 KV a kadar)
- TELEKOMÜNİKASYON KABLOLARI
 - 1800 çiftte kadar çok perli askı telli veya ekranlı yeraltı tipi.
 - Jonksiyon kablo
 - Tamdolu kablo.
 - Camper teli
 - Askı telli, askı teli, dış tesisat kablo
- TESİSAT KABLOLARI
- PLASTİK İZOLASYONLU HER NEVİ ÖZEL KABLOLAR
 - Gemî tipi kablolar
 - Televizyon anten kabloları
 - İstek üzerine her tip özel kablo
- VE
- EMAYE BOBİN TELLERİ 1 0.05 ile 3.00 mm arası yuvarlak ve dikdörtgen
- İLE

KAVEL Kablo ve Elektrik Malzemesi A.Ş.
Telefon: 45 35 05 - 45 34 94

EN İYİ HİZMET İÇİN BİZİ ARAYINIZ.

1979 Yılıının Asgari Ücreti,

1963 Yılıının Asgari Ücretinden

Daha Geridedir...

Zafer BOYAR

**İstanbul Demiryolu İşçileri Sendikası
Genel Başkanı**

1969 yılına kadar mahalli komisyonlar aracılığı ile tesbit edilen asgari ücretler, bu tarihten itibaren işçi, işveren ve Hükümet temsilcilerinden oluşan üçlü bir komisyon aracılığı ile saptanmaktadır. Komisyonun bu üçlü yapısına rağmen, bugüne kadar merkezi olarak 5 kez tespit edilen asgari ücretlere işveren kesimi her defasında alınan kararın, «Ülkenin ekonomik yararlarına ters olduğu, Enflasyonist baskıları arttıracacağı, hayat pahalılığına ve işsizlik sorununa olumsuz yönde etki yapacağı» gerekçesiyle karşı çıkmıştır.

İşverenlerin bu yönde kamu oyu oluşturma gayretlerine karşılık yaptığımız araştırma, 1.1.1978 tarihinde günde 110, ayda 3300 lira olarak tespit edilmiş ve günümüzde de geçerli olan asgari ücretin, örneğin 1963 yılında mahalli asgari ücret komisyonunca tespit edil-

miş olan asgari ücretten daha düşük düzeyde olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Şöyleki, 1963 yılında İstanbul Mahalli Asgari Ücret Komisyonunca günde 12, ayda 360 lira olarak tespit edilen asgari ücretle çalışan evli, iki çocuklu işçinin eline yasal kesintilerden sonra ayda net 311 lira geçerken, bugün günde, 110, ayda 3300 lira olan asgari ücretle çalışan aynı nitelikteki işçinin eline geçen net miktar ayda 2177 lira olmaktadır.

Bu tesbitle ortaya çıkan sonuçlara kısaca göz attığımızda;

- Halen günde 110 ayda 3300 TL. olan asgari ücret, 1963 yılında asgari ücrete oranla bürütte % 817 nisbetinde artmıştır.
- Bürütteki bu artışa karşılık ele geçen, diğer bir deyimle net asgari ücretteki artış nisbeti, % 600 dür.
- Buna mukabil, SSK. primi olarak 1963 yılında asgari ücretinden sadece 25,20 TL. prim ödeyen işçinin bu ödemesi, % 1471 nisbetinde artarak 396 liraya,
- Evli iki çocuklu üzerinden ödenen gelir vergisi 1963 yılında 12,40 kuruştan ibaretken bu miktar % 5150 nisbetinde artarak, 651 liraya,
- 1963 yılında tasarruf bonusu olarak işçinin ücretinden kesilen 10 TL. (ki bu miktar 10 yıl sonra kendisine iade edildiği halde) Mali Denge ve vergisi adı altındaki kesintiyle, % 530 artarak, 63 liraya,
- Damga resmi kesintisi % 817 nisbetinde artarak 1,44 TL. den 13,20 liraya çıkmıştır.

Genel bir bakışla 1963 yılındaki günde 12, ayda 360 TL. dan ibaret asgari ücretten, (Tasarruf bonusuda dahil) toplam yasal kesintiler karşılığı olarak 49 TL. kesilirken, bu kesinti miktarı, halen günde 110, ayda 3300 TL. olan asgari ücrette, toplam 1123 TL. ya yükselerek 1963 e nazaran 1979 yılındaki yasal kesintiler toplamını % 2190 nisbetinde arttırmıştır.

1963—1979 DÖNEMİ

Asgari ücret artış Bürüt	Net	Toplam Yasal Kesintilerdeki Artış
% 817	% 600	% 2190

Yasal kesintiler detayı

SSK. Prim Artışı	Gelir Vergisi Artışı	Tas. Bonusu (M.D.V.)	Damga Resmi
% 1471	% 5150	% 530	% 817

Bu açıklamalarda da görüldüğü gibi **Asgari ücret 1963 yılından günümüze kadar Bürüt olarak 8 misli artarken, yasal kesintiler toplamı 22 misli artmış ve gene işçinin eline geçen net miktar, sadece 6 misli yükselirken, Devletin asgari ücretten aldığı gelir vergisi, 51.5 misli, SSK. primleri ise 14.7 misli artış katdeymiştir.**

Yasal kesintiler toplamının asgari ücretten çok daha fazla artmasının yanı sıra, fiyatlarla asgari ücretleri karşılaştırdığımızda da ortaya çıkan sonuç pek farklı değildir.

İstanbul ticaret odasının fiyat indekslerine dayanarak yaptığımız araştırmada 1963 yılından buyana asgari ücretlerde sağlanan artışın, fiyat artışlarının çok gerisinde kaldığını görmekteyiz.

Şöyleki; 1963-1979 (Şubat) döneminde asgari ücretlerdeki, Net artış sadece % 600 nisbetinde kalırken,

Örneğin; Bir kilo ekmeğin fiyatı	% 750.8
Bir kilo sığır eti fiyatı	% 1468.8
Bir kilo zeytin fiyatı	% 1386.6
Bir hilo B. Peynir fiyatı	% 1245.1
Bir çift erkek ayakkabısı	% 1453.2
Bir çeki odun fiyatı	% 1250.0
Ve iki oda bir evin kirası	% 1444.6

oranında artış kaydetmiştir.

Fiyatların asgari ücretlerin çok üzerinde artması sonucunda 1979 yılında asgari ücretle çalışan ve bu parayla yaşantısını sürdürmek zorunda olan işçi, 16 sene önce asgari ücretle çalışan işçiden daha kötü durumda bulunmaktadır.

Diğer bir anlatımla 1979 yılının asgari ücreti, 1963 yılındaki asgari ücretten daha düşüktür.

Bu iddiamızı 1963-1979 yıllarında asgari ücretle istihdam edilen işçinin, aynı ihtiyaç maddelerini temin için, kaç saat çalışması gerektiğini tesbit ederek kanıtlarsak ortaya şu tablo çıkmaktadır.

İhtiyaç maddesinin adı	1963	Çalışılması gereken saat	
		Ocak 1978	Şubat 1979
1 kilo ekmek için	0 Saat 45 Dk.	0 Saat 42 Dk.	0 Saat 48 Dk.
1 kilo sığır eti için	6 Saat 20 Dk.	8 Saat 49 Dk.	13 Saat 14 Dk.
1 kilo Beyaz Peynir için	5 Saat 55 Dk.	6 Saat 02 Dk.	10 Saat 28 Dk.
1 çift ayakkabı için	42 Saat 40 Dk.	24 Saat 49 Dk.	88 Saat 13 Dk.
1 çeki odun için	27 Saat 55 Dk.	31 Saat 50 Dk.	49 Saat 37 Dk.
2 oda bir evin kirası için	120 Saat 44 Dk.	110 Saat 15 Dk.	248 Saat 04 Dk.

Bu tabloda da görüldüğü gibi, günlük çalışmanın 8 saat olduğu Ülkemizde, asgari ücretle istihdam edilen bir işçinin evine bir kilo et alabilmesi için, 13 saat 14 dakika çalışması lâzımdır. Bu süre 1963 yılında aynı et'i almak için çalışılması gereken süreden yaklaşık 7 saat daha fazladır. Daha açık bir anlatımla bir işçinin bir günlük emeği, 1 kilo et parası dahi değildir 1979 Türkiye'sinde.

Aynı işçinin, İstanbul Ticaret Odasının ücretliler için benimsediği gecekondu bölgesindeki 2 oda bir holden ibaret evin kirasını ödemek amacıyla (Normalde 240 saat olan bir aylık çalışmasında aşarak) 248 saat çalışması gerekmektedir. Birbiri ardına sıralanabilecek bu gerçeklerin, maalesef ne sosyal Devlet anlayışıyla, ne de Anayasanın 45. maddesinde yer alan, «Devlet, çalışmaların yaptıkları işe uygun ve insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlama-larına elverişli adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirleri alır» hükmüyle bağdaşır bir yönü yoktur.

SONUÇ OLARAK;

- a) Halen yürürlükte bulunan asgari ücret, mevcut düzeyiyle işçi ve ailesinin sağlık, kültür, eğlence gibi ihtiyaçları bir yana, en asgari düzeydeki yaşamını, fizik varlığının devamını dahi teminden uzaktır.
- b) 1963 yılından buyana uygulanan kalkınma plânlarına ve her yıl artan milli gelire rağmen, asgari ücretle çalışan işçiler 1979 Türkiye'sinde 1963 yılını arar hale getirilmişlerdir.
- c) İşveren kesimi ve kuruluşlarının ellerindeki tüm imkânlarıyla işçi ücretlerinin yüksek olduğu iddialarını sürdürüp her defasında asgari ücretlerinin yüksek olduğu iddialarını sürdürüp her defasında asgari ücret tesbitine karşı çıkmalarının, yüzbinlerce emekçinin yaşamak zorunda oldukları hayat ve gerçekler karşısında hiç bir haklı dayanağı yoktur.
- d) **Asgari ücretlerin 1963 yılına nazaran 51.5 misli daha fazla vergilendirilmesi, bir kazancın vergilendirilmesi olmaktan uzaktır. Çünkü işçi ve ailesinin en düşük seviyede yaşam hakkının parasal karşılığı olan asgari ücretin belirlendiği noktada Devletin, o işçiye sağladığı faydaları öne sürerek bu ücretten dahi vergi alması işçinin kazancının değil, Aş'ının, canının vergilendirilmesi demektir ve kesinlikle sosyal devlet anlayışıyla bağdaşamaz.**

Bu amaçla 1978 Nisan'ından buyana meclislerde bekleyen vergi tasarısı bir an önce yasalaştırılmalı ve asgari ücret bütünüyle vergi dışı bırakılmalıdır.

Bu değişiklik sırasında asgari ücretin rakamı değil kavramı vergi yasasında yer almalı ve asgari ücret her yükselişinde vergi dışı kalacak özel indirim haddi de ona paralel yükcelmelidir.

- e) Fiyat artışlarının yapısalı olduğu ülkemizde asgari ücretin uzun zaman aralıklarıyla saptanması, emeğinden başka satacak bir şeyleri olmayan milyonlarca emekçinin bu emek güçlerini bile yeniden üretebilmelerini (yani kendilerinin ve ailele-

rinin varlıkları) güçleştirmektedir. Bu nedenle asgari ücretin her yıl yeniden tesbiti ve bu arada heraltı ayda birde gözden geçirilmesi ve gerilemelerin emekçi lehine düzeltilmesi gereklidir. Diğer bir anlatımla yıl içinde asgari ücrete eshel mobil sistemi uygulanmalı tesbit dönemlerinde de sosyo-ekonomik gelişmeler gözönünde tutularak Anayasada ve yönetmelikte belirlenen ilkelere uyarlı yükseltilmesine uğraşılmalıdır.

- f) Halihazırda günde bürüt 110 TL. ayda 3300 TL. olan asgari ücretten evli 2 çocuklu bir işçinin eline günde 72.5 TL. Ayda 2177 TL. geçmektedir. Yukarıdan beri belirttiğimiz gerçekler karşısında bu paranın ev kirasını dahi karşılamaktan uzak olduğu gözönünde tutulur ve yeni sağlanacak artışında mevcut vergi sistemimiz vede hızlandırılmış enflasyonun olumsuz etkisinden kurtulamayacağı düşünülürse Ayda net 5000 Liralık bir asgari ücretin alınabilmesi için bürüt **asgari ücretin günde 300 TL., Ayda 9000 TL. çıkartılması zorunludur.**

**Brüt—Net—Gerçek Asgari Ücret; Yasal Kesintiler;
Fiyatlar Endeksi (1963 = 100)**

Tarih	Brüt Ücret	Kesinti Toplamı	Net Ücret	Elyaf Endeksi	Gerçek Ücret
1963	100	100	100	100	100
1978 (Ocak)	916.7	2290.4	700	622.0	112.5
1979 (Şubat)	916.7	2290.4	700	1116.8	62.7

NOT :

FIYAT ENDEKSİ : İstanbul Ticaret Odası (1963 100) İstanbul Ücretliler Geçinme Endeksine Göre Düzenlenmiştir.

İnşaatta güvenilir isim: Kutlutaş.

KUTLUTAŞ NELER YAPAR?..

● Makine ve teçhizat imalatı, mekanik montaj, elektrik enstrümantasyon, izolasyon, çelik konstrüksiyon ve inşaat işleri dahil komple anahtar teslimi inşaat tesisler;

- Çimento Fabrikası
- Şeker Fabrikası
- Kağıt Fabrikası
- Tekstil Fabrikası
- Seramik Fabrikası

- Sun'i Gübre Fabrikası
- Halı Fabrikası
- Enerji Santrali
- Cevher İşleme Tesisleri
- Asit Fabrikaları
- Malt Fabrikası
- Petrol ve Petro - Kimya Tesisleri
- Tank Çiftliği, Petrol Boru Hattı ve Tesisleri

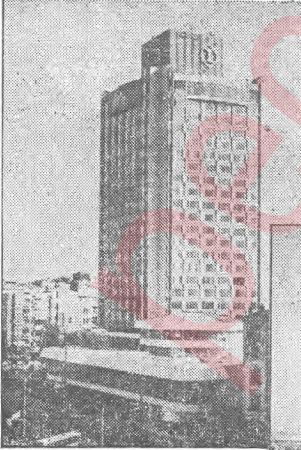
● Özel İnşaat Tekniği Gerektiren Yapılar:

- Betonarme, hiperbolik - paraboloid Soğutma Kuleleri
- Betonarme Yüksek Bacalar
- Betonarme Silo ve Kuleler

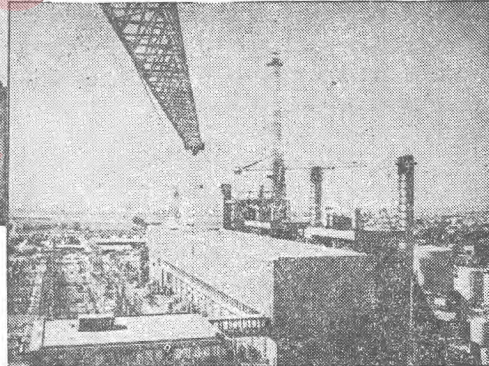
● Konut ve Turistik Tesisler

● Otel, Okul ve Hastaneler

Inter-Continental, İstanbul

Daura Kuvvet Merkezi, Bağdat

KUTLUTAŞ

İNŞAAT VE TİCARET SANAYİ LİMİTED ŞTİ.

Atatürk Bulvarı, No. 193/2-3

Kavaklıdere - Ankara

Tel.: 18 22 00 - 5 hat

Tlx.: 42201 ktlm tr

Tlg.: KUTLUTAŞLIM ANKARA

Türkiyede ve bütün dünyada

İhracat ve ithalât işlemleriniz,
döviz, mevduat ve kredi hesaplarınız
ve diğer bütün bankacılık işleriniz için
Akbank'ı tercih ediniz.

Akbank, bütün dünyadaki birinci sınıf muhabirleri
ile işbirliği yapmak suretiyle emrinizdedir.

AKBANK

Maaş ve Ücretlerdeki Erezyon

Erdoğan ÖZÖTÜN

Asgari ücretin yeniden ele alındığı bu günlerde, bazı görüşlere göre maaş ve ücretlerin artışlarının enflasyonu körüklediği, bazılarınin aksini savundukları, Maliye Bakanlığı istatistiklerine göre gelir vergisinin büyük bölümünü maaş ve ücretlilerin ödediği görüşleri güncelliğini sürdürmektedir. Hazırladığımız «Türkiyenin gelir ve istihdam dağılımındaki yapısal değişim adlı araştırmamızda bu konu ile ilgili kesimde elde ettiğimiz bazı somut sonuçları güncelliği nedeni ile bizde sunmak istedik. Araştırma da ülkede üretime katılan üretim faktörlerinin yarattıkları gelirden aldıkları payların oranları ve yıllar itibariyle seyrinde ilginç ve temelde kaidelere uyan sonuçlar elde edilmiştir.

Çalışma 1968-1976 yılları arasındaki oldukça kısa bir dönemi kapsamaktadır. İstatistik kaynakların yetersizliği 1968 yılından aşağı yıllara inme imkânını vermemiştir. Araştırmanın kapsadığı yıllar 2 ve 3'üncü beş yıllık planlı dönemlere rastlamaktadır. Planlarda ön görülen kalkınma hızına 3'üncü beş yıllık plan döneminde varılamamasına rağmen yine de 1968-1976 yılları arasında önemli sayılacak büyüklükte kalkınma hızı elde edilmiştir. Bilindiği gibi toplumsal kalkınmadan murat, büyümeden üretime katılanların, katkıları kadar üretimden pay almalarıdır. Bu alınmadığı sürece toplumsal kalkınmadan bahsedilemez.

Aşağıda verdiğimiz tablolarla söylediklerimizi daha açık olarak göstermeye çalışacağız.

**Tablo 1 : Yurt içi net faktör geliri içinde maaş ve ücretlerin yeri
(1968 - 1976)**

Yıllar	Yurtiçi net faktör gelirleri	Maaş ve ücretler toplamı	Maaş ve ücretlerin net yurtiçi faktör gelirleri içindeki payı %	Milyon TL.
				Endeks 1968=100
1968	94.212.4	30.425.6	32.3	100.0
1969	103.900.7	34.508.2	33.2	102.7
1970	122.053.1	42.368.8	34.7	107.4
1971	156.934.0	53.759.1	34.3	106.2
1972	192.912.0	66.683.2	34.6	107.1
1973	248.261.0	83.343.0	33.6	104.0
1974	345.816.5	107.003.4	31.0	96.0
1975	438.361.9	141.024.6	32.2	99.7
1976	557.157.1	187.328.3	33.6	104.0

**Tablo 2 : Yurt içi net faktör geliri içinde maaş ve ücretlerin payı
(kamu hizmetlileri maaş ve ücretleri hariç)**

1968 — 1976

Yıllar	Maaş ve ücretlerin net yurt içi faktör gelirleri içindeki payı %	Endeks 1968=100
1968	24.5	100.0
1969	25.8	105.3
1970	26.5	108.1
1971	25.3	103.3
1972	25.0	102.0
1973	24.1	98.4
1974	22.7	92.7
1975	23.7	96.7
1976	24.9	101.6

Tablo : 1'de toplam maaş ve ücretlerin, yurt içi faktör gelirleri içindeki yerinin 1970'ten sonra düştüğü 1975 ve 1976'da ise bir miktar yükselip 1970 seviyesini bulamadığını görüyoruz.

Fiatların 1970'ten başlayıp gittikçe hızlanması ile birlikte maaş ve ücretlilerin katıldıkları üretimden aldıkları payda azalma görülmektedir.

Tablo 2'de ise (kamu hizmetlilerinin aldıkları maaş ve ücretler hariç bırakılmıştır.) 1970'ten sonra durum tablo 1'dekinin aynı olup bir miktar daha kötüdür.

Her iki tabloda gözüken ele alabildiğimiz 9 yıllık bir dönemde ücretlilerin millî gelirden aldıkları payda ve bu payın kendi aralarındaki bölüşümünde mevcut durumlarını bile koruyamayıp daha kötüye gittikleridir. Bu dönemde ücretlilerin aldıkları pay azalırken, ücretlilerin sayılarının yıllar itibariyle büyümesi, müteşebbislerin artışlarının çok önünde gitmiştir. Faal nüfus içinde yıllar ilerledikçe ücretlerin nispi önemleri daha büyümüştür. Bu büyüme bile toplam alınan payın düşmesine mani olamamıştır.

Aşağıdaki tabloda ise 1968-1976 döneminde iktisadi faaliyet kollarında maaş ve ücretlilerin aldıkları paylar gösterilmiştir.

Tablo 3'teki sonuçlarda sektör bazında sonuçlara bakınca en iyi sektörün sanayi olduğu görülmektedir. Bununla bilindiği gibi sendikalaşma ve toplu sözleşmelerin bu kesimde en etkin olmasından ileri gelmesindendir.

Mali müesseseler de ise oranın düşüşü ücretlerin azlığından öte, son yıllarda bu kesimin kârlılığının büyük ölçüde artmasından ileri gelmektedir.

Diğer sektörlerin ise yapıları nedeni ile düşüş göstermeleri doğaldır.

Yıllar itibariyle ücretlilerin aleyhine olan durumun ötesinde araştırmamızdaki maaş ve ücret kapsam ve tarifine bakmakta yarar vardır. Millî gelir hesaplarında maaş ve ücretler brüt yani vergi ve ciğer tür keseneklerden önceki şekli ile hesaplanmaktadır. Üzerine ayrıca iş verenin sosyal sigorta kurumlarına ödediği iş veren payıda

Tablo : 3 İktisadi faaliyet kolları itibariyle net yurt içi faktör gelirlerinde maaş ve ücretlerin yeri.

1968 — 1976

	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Tarım	7.3	7.2	6.9	6.2	6.3	6.3	4.5	4.8	4.4
Sanayi	48.4	50.6	55.9	52.6	54.1	50.5	49.3	56.0	61.0
İnşaat	38.2	41.4	40.4	41.2	41.0	40.4	44.7	42.9	44.5
Ticaret	6.1	5.9	7.1	7.1	7.2	7.0	6.2	6.1	6.7
Mali mües- seseler	57.6	57.7	56.3	67.7	56.9	50.2	41.1	46.5	48.7
Ulaştırma	37.3	38.8	42.0	39.2	33.1	30.7	27.3	26.0	28.4
Hizmetler	41.5	42.9	38.5	37.7	33.4	31.1	30.0	28.7	30.5
Kamu hiz- metleri	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Genel									OK
Toplam	32.3	33.2	34.7	34.3	34.6	33.6	31.0	32.2	33.6

katılır. Bu çalışmamızda da maaş ve ücretler aynı kapsamda alınmıştır. Temelde ücretlileri ve müteşebbisleri çıplak ücret veya çıplak gelir ilgilendirir. Araştırmamızın kapsamına giren yıllar bilindiği gibi giderek enflasyonun etkinliğini çoğalttığı yıllardır. Enflasyon uzun yıllarca değişmeyen vergi tarifesini nedeni ile ücretlilerden giderek daha fazla vergi alınmasına neden olmaktadır. Ücretliler enflasyonla kaybettiklerini bir miktar telafi etmeye çalışırken daha büyük boyutlarda vergi verir duruma gelmektedir.

Böylece fiyat artışları ücretliyi daha fazla vergi verir ve daha az mal ve hizmet tüketir hale getirmektedir. Bu nedenle bir numaralı tablodan ücretlilerin ödediği gelir vergilerini ve müteşebbislerin ödediği gelir vergilerini düşüp dört numaralı tabloyu hazırladık.

Tablo : 4 Maaş ve ücretliler ve müteşebbis gelirlerinden bu kesimlerce ödenen gelir vergileri düşüldükten sonraki oransal durumları 1968 — 1976

Yıllar	Maaş ve ücretler (gelir vergisi hariç)	Diğer faktör gelirler (gelir vergisini hariç)	Maaş ve ücret- lerin payı %	Endeksi 1968 = 100
1968	28.742.8	62.346.4	31.6	100.0
1969	31.852.4	67.787.5	32.0	101.2
1970	38.736.8	77.378.3	33.4	105.6
1971	49.489.1	100.544.9	33.0	104.4
1972	61.006.2	122.458.8	33.2	105.4
1973	75.159.0	159.872.0	32.0	101.2
1974	92.002.4	231.382.1	28.5	90.2
1975	119.012.6	286.266.1	29.4	93.0
1976	155.031.6	354.639.9	30.5	96.5

Yukarıdaki tablomuzu hazırlarken Sosyal Sigorta Kurumlarına ödenen kesintileri de düşebilse idik daha anlamlı rakam verebilecektik. Bunu ihmal ettik (1).

Bir ve iki nolu tablolarda maaş ve ücretlerin toplam faktör gelirlerinden aldıkları payın giderek azaldığını görmüştük. Dört nolu tabloda ise ödenen gelir vergileri düşüldükten sonra maaş ve ücretlerde alınan payın daha da küçük olduğu görülmektedir. Yukarıda açıklamaya çalıştığımız gibi uzun yıllardır değişmeyen vergi tarifi, fiyatların büyük ölçüde artması nedeni ile ücretlilerin daha fazla vergi verir olmalarını sağlamakta, ücretlilerin çıplak gelir olarak ele geçenlerinin, toplam gelirler içindeki payının daha büyük oranda azalmasına neden olmaktadır.

Böylece ücretliler mecburi bir tasarrufa zorlanmaktadırlar. Yani daha az mal ve hizmet talep eder olmaktadır. Bu bir yerde enflâs-

(1) Milli Muhasebe Sisteminde Sosyal Güvenlik Kurumlarına ödenen kesintilerde dolaysız vergi olarak işlem görmektedirler.

yonun reçetesi isede, buna karşın serbest meslek ve müteşebbislerin artan fiatlardan aldıkları pay artan fiat oranlarının üstüne çıktığından bunların mal ve hizmet talepleri artmakta enflasyonun devamı sağlanmaktadır. Bir bölümün mecburende olsa tasarruf sağlaması böylece işe yaramaz olmaktadır.

Eldeki vergi istatistiklerine baktığımızda son yıllarda yaklaşık ülkede yaratılan gelirden % 70 pay alanlar, toplam gelir vergisinin % 34'ünü, gelirden % 30 pay alanlar ise gelir vergisinin % 66'sını vermektedirler. Gelirden % 70 pay alanların sayılarında % 30 pay alanlardan oldukça küçüktür. Sayıca az olmayı bir tarafa, yani vergi dilimlerindeki müterakkiliği bir tarafa bırakarak serbest meslek ve müteşebbisler, maaş ve ücretlilerle aynı oranda vergi yükü yüklenir olsalar idi, ücretlilerin ödediği gelir vergisinin en az 2,5 mislini ödemeleri gerekir.

Bu miktara bir de müterakkilikten meydana gelecek fazlalığı eklersek rakkamın daha da büyümesi doğaldır.

Bu vergilendirilemeyen kısım enflasyonun en önemli unsurlarından biri olduğu gibi, giderek maaş ve ücretlerin, yaratılan gelir içindeki yerinin azalmasında en büyük nedenidir.

BO RU SAN

Endüstrimizin, yaşantımızın en önemli bölümlerinde önemi giderek artan, teknolojik alanda öncülüğü ilke bilen, içerde ve dışarda devleşen satış grafiğıyle, ulusal ekonomiye katkıda bulunan güçlü kuruluş...

su ve gaz boruları - sanayi boruları - profil borular - elektrik boruları - paslanmaz çelik borular - yassı çelik ürünler - düz ve oluklu galvanizli saçlar.

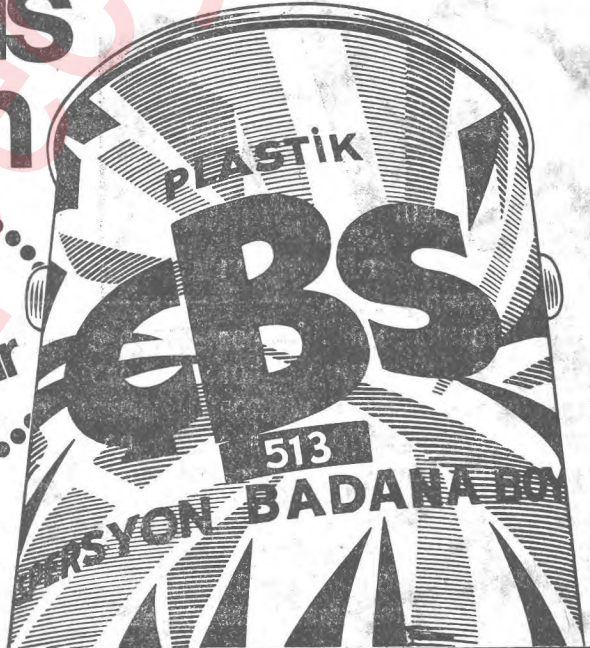
ÇBS PLÂSTİK BOYA duvarlarınıza kanat gersin...

Korusun duvarlarınızı
o emsalsiz gücüyle ÇBS Plâstik...
Aman vermesin zamana ve
onun yıpratıcı etkilerine...
Duvarlarınız en renkli
en gösterişli, en güzel

günlerini yaşasın
ÇBS Plâstik'in koruyucu
kanatları altında...
ÇBS Plâstik ile mutlu olsun
duvarlarınız, mutlu olun siz
ve yuvanız...

duvarlarınız yıllara göğüs gersin

daha
iyisi
yoktur

ÇBS BOYA-KİMYA SANAYİİ
ve TİCARETİ A.Ş.
Karaköy, Kardeşim Sok. No. 44/3 İstanbul
Telefon: 43 49 55

1978 Yılında Ekonomideki Gelişmeler (*)

Erdoğan ÇEVİK

1978 Başındaki Durum

1978 yılı başında ekonomiye yeni bir yön vermeye hazırlanan kadroların önünde, bir önceki yıla ilişkin şu temel göstergeler durmaktaydı :

- 1977 yılında fiyat artışları resmi istatistiklere göre % 25'e ulaşmıştı.
- Merkez Bankasının piyasaya sürdüğü para miktarı 78 milyar

(*) Bu değerlendirmede 1978 yılı ile ilgili dış ekonomik ilişkiler ve bunların ekonomik yapıdaki etkileri ele alınmamıştır.

lirayı bulmuştu. 1977 yılı içinde 26 milyar lira artan emisyonun artış hızı % 50 idi.

— Para arzı % 39'luk artışla 210 milyar liraya varmıştı.

— Merkez Bankası kredileri toplamı ise 10 milyar lira düzeyine çıkmıştı. Artış oranı % 71 idi.

— 1977 yılı milli geliri 864 milyar liraya ulaşmış, cari fiyatlarla % 29, sabit fiyatlarla ise % 4 artış göstermişti.

— 1977 yılında toplam sabit sermaye yatırımlarındaki artış sabit fiyatlarla % 7 dolaylarındaydı. Özel kesim yatırımlarında sabit değerlerle bir artış olmamışken, kamu kesimi yatırımları artışı % 13'tü.

1978 İçin Yapılan Düzenlemeler

Bu göstergelerin ışığında ekonomik kararları yönlendirecek olan yeni kadrolar öncelikle üretimi artıracak, fiyat artış hızını yavaşlatacak ve ekonomiye sağlıklı bir gelişme ortamı hazırlayacak kararlar alınması gereği üzerinde durdular. Yapılması gereken: tüketim artışını yavaşlatacak, tasarrufları ve yatırımları arttıracak, fiyatların aşırı artmasını önleyecek kararların alınmasıydı. Bunun için de :

— Tasarrufu artırmak amacıyla mevduat faiz oranları yükseltildi. Vadeli tasarrufun teşviki için mevduat faiz oranlarına vadenin uzunluğuna göre daha çok artan faiz oranları uygulaması getirildi.

— Yatırımların teşviki amacıyla, kredilere uygulanan faiz oranları artışı orta ve uzun vadeli kredilerde daha düşük tutuldu.

— Yine tasarrufları teşvik etmek için devlet tahvilleri ve özel sektör tahvillerinin faiz oranları yükseltildi.

1978 yılının ikinci yarısında ise ekonomide yeni düzenlemeler ihtiyacı ile karşılaşıldığında bu kez temel mallara zam yapılması kararı alınmıştı. Mart 1978'de demir-çelik mamullerine yapılan % 40 dolayındaki zamdan sonra Eylül ayında da akaryakıt ve şeker zam yapılmıştı.

1978 Yılındaki Gelişmeler

Alınan bu ekonomik kararların ışığında 1978 yılında ekonominin gösterdiği gelişme şöyledir :

1. Milli Gelir : 1978 yılı büyüme hızı % 3.5'te kalmıştır. Tarım sektörü için % 4.1 olan büyüme hızı, sanayide % 3.4 olmuştur. GSMH 1 milyar 228 milyon liraya ulaşmış, artış oranı cari fiyatlarla % 41'i bulmuştur.

Üretim sektörlerinin GSYİH içindeki paylarında sanayi lehine bir gelişme sağlanamamış ve bu pay 1977'de olduğu gibi 1978'de de % 23.7'de kalmıştır. Bu pay imalat sanayii için düşme göstermiştir (1977'de % 19.4, 1978'de % 19.1).

2. Yatırımlar : 1978 yılında cari fiyatlarla 245 milyar liraya ulaşan sabit sermaye yatırımlarındaki artış % 23'tür. Fakat bu artış sabit fiyatlara dönüştürüldüğünde yatırımların artmadığı, aksine azaldığı görülmektedir. 1978 yılında sabit sermaye yatırımlarının sabit fiyatlarla artışı % —12'dir. Yalnızca imalat sanayi yatırımları ele alındığında bu oran % —20'yi bulmaktadır. Gerçek artış yalnızca enerji ve turizm sektörleri yatırımlarında görülmektedir.

3. Para-Kredi : 1978 yılı sonunda emisyon 113 milyar lirayı bulmuştur. Yıl içindeki artış 36 milyar lira (% 46)'dır.

EMİSYON ARTIŞLARI

	Mutlak Artış (Milyon TL.)		Yüzde Artış	
	1977	1978	1977	1978
Üç Aylık Dönemler				
I	4.451	3.513	8.5	4.5
II	9.122	7.297	16.1	8.9
III	8.245	14.526	12.5	16.4
IV	4.002	10.445	5.4	10.1
Yıllık	25.820	35.781	49.6	45.9

Yılın ilk yarısında alınan istikrar tedbirleri ile aynı doğrultuda olarak emisyon artışı 1977'ye göre daha düşük tutulmaya çalışılmış

fakat bu uygulama yıl sonuna kadar sürdürülememiştir. 1978 yılının ikinci yarısında emisyon artışları büyük boyutlara ulaşmıştır.

— Merkez Bankası kredileri 1978 yılı sonunda 52 milyar liralık (% 27'lik) artışla 242 milyara varmıştır. Kamu kesimine açılan kredilerdeki artış % 29, bankalara açılan kredilerdeki artış ise % 24'tür. Tarım Satış Kooperatiflerine açılan krediler de kamu kredisi olarak ele alındığında, kamu kredilerinin artışı % 22, bankalara verilen kredilerdeki artış ise % 47'ye ulaşmaktadır.

Merkez Bankası kredilerinin 1977 yılında % 71 arttığı gözönüne alınırsa, 1978 yılındaki artışın % 27'de kalması anlamlıdır.

MERKEZ BANKASI KREDİLERİ

	Toplam Krediler (Milyon TL.)	Mutlak Artış (Milyon TL.)	% Artış
1976	110.621	—	—
1977	189.699	79.078	71.5
1978	241.886	52.187	27.5

— Bankalar kesimi tarafından açılan krediler % 25 artarak 1978 yılı sonunda 290 milyara ulaşmıştır. 1977 yılındaki artış da % 26'dır.

BANKA KREDİLERİ

	Toplam Krediler (Milyon TL.)	Mutlak Artış (Milyon TL.)	% Artış
1976	183.762	—	—
1977	231.476	47.714	26.0
1978	289.368	57.892	25.0

— Bankalardaki mevduatın toplam hacminde farklı bir gelişme görülmemektedir. 1977 ve 1978 yıllarında mevduat artış hızı aynıdır (% 31).

BANKALARDAKİ MEVDUAT
(% Artışlar)

	Toplam Mevduat (Milyon TL.)	Mutlak Artış (Milyon TL.)	% Artış
1976	162.845	—	—
1977	213.261	50.416	30.9
1978	279.843	66.582	31.2

Diğer yandan, mevduatın yapısında ilginç bir gelişme gözlenmiştir. Nisan 1978'de uygulanmasına başlanan yeni mevduat faiz oranları mevduatın bileşimini etkilemiş ve mevduat türlerinde değişik bir gelişme ortaya çıkmıştır. Vadesiz ticari mevduat artışı % 40'tan % 33'e inmiş, toplam tasarruf mevduatı da 1977'de % 26.5 artarken, 1978'de % 27.5 artış göstermiştir. Fakat vadesiz tasarruf mevduatı 1977'de % 32 artmış, 1978 yılında ise bu artış % 24'te kalmıştır. Vadeli tasarruf mevduatındaki artış ise 1977 yılında % 16.4 iken 1978'de % 35.2'dir

MEVDUAT TÜRLERİNDEKİ YÜZDE ARTIŞLAR

	Vadesiz Ticari Mevduat	Vadesiz Tasarruf Mevduatı	Vadeli Tasarruf Mevduatı	Toplam Tasarruf Mevduatı	Toplam Mevduat
1975	41.8	32.5	21.5	28.3	33.6
1976	40.1	20.5	12.3	17.5	23.0
1977	40.1	31.9	16.4	26.5	30.9
1978	38.2	23.9	35.2	27.5	31.2

Yıl sonlarında mevduat rakamlarındaki yüksekliğin yanıltıcı olabileceği gözönüne alınırsa, mevduatın yılın ilk 11 ayındaki gelişmesini incelemek gerekir.

MEVDUATIN GELİŞMESİ

(% Artışlar)

	Vadesiz Ticari Mevduat	Vadesiz Tasarruf Mevduatı	Vadeli Tasarruf Mevduatı	Toplam Tasarruf Mevduatı	Toplam Mevduat
1977 Ocak/Kasım	16.9	20.0	8.8	16.2	19.4
1978 Ocak/Kasım	15.9	15.2	31.4	20.4	18.4

1977 yılının Ocak-Kasım döneminde Vadesiz Tasarruf Mevduatı % 20 artarken 1978'in aynı döneminde yalnızca % 15 artmıştır. Vadeli tasarruf mevduatındaki artış ise 1977'de % 8.8, 1978'de % 31.4'tür.

Tasarruf mevduatlarındaki artışların ekonomideki gerçek yerini saptayabilmek için reel olarak bir gelişme gösterip göstermediğini de araştırmak gerekir.

TASARRUF MEVDUATININ REEL GELİŞMESİ

	Toplam Tasarruf Mevduatı (Milyon TL.)	Nominal Mevduat Artışı (%)	Fiyat Artışları (*) (%)	Reel Mevduat Artışı (%)
1970	25.043	20.0	6.7	12.4
1971	33.229	32.7	15.9	14.5
1972	42.103	26.7	18.0	7.4
1973	53.678	27.5	20.5	5.8
1974	64.604	20.4	29.9	— 7.3
1975	82.366	28.3	10.1	16.5
1976	97.409	17.6	15.6	1.7
1977	123.251	26.5	24.1	1.9
1978	157.201	27.5	52.6	—16.4

(*) Ticaret Bakanlığı Toptan Eşya Fiyat Endeksi

4. Fiyatlar : 1975 yılında % 10 dolayında olan fiyat artış hızı gittikçe yükselerek 1977'de % 24, 1978'de ise % 52.6 olmuştur.

Türkiye'de yayınlanmakta olan değişik endeksler 1977 ve 1978 yılına ilişkin enflasyon oranlarını şu şekilde ortaya koymaktadır :

FIYAT ARTIŞ HIZLARI (%)

	1977	1978
Ticaret Bakanlığı		
İstanbul Geçinme Endeksi	26.0	61.9
Ankara Geçinme Endeksi	22.5	53.3
Toptan Eşya Fiyat Endeksi	24.1	52.6
İstanbul Ticaret Odası		
İstanbul Ücretliler Geçinme Endeksi	31.1	68.0
Toptan Eşya Fiyat Endeksi	28.5	53.6
Devlet İstatistik Enstitüsü		
İstanbul Tüketici Fiyat Endeksi	27.1	45.3
Ankara Tüketici Fiyat Endeksi	28.4	49.5

Yıl içinde bazı temel mallara zamlar yapılmıştır. Mart 1978'de demir-çelik mamülleri, Eylül 1978'de de akaryakıt, şeker ve çimento fiyatlarına zam yapılmıştır.

5. Üretim : 1978 yılı programında tarımsal üretimin % 4.1 artması öngörülmüş, gerçekleşme % 4.0 olmuştur.

Sanayi üretiminin artışı % 8.8 olarak programlanmışken gerçekleşme % 2.7'de kalmıştır. Bunun başlıca nedenleri arasında döviz darboğazı nedeniyle gerekli ithalatın yapılamaması, kapasite kullanımının düşmesi, iç finansman yetersizlikleri ve yatırımların programlanan süre içinde bitirilememesi sayılmaktadır(*).

(*) DPT'nin 1979 yılı programında belirttiği nedenler.

DEMİR ÇELİK FİYATLARI
(TL/TON)

	Eylül 1977 Öncesi	Eylül 1977	Mart 1978	1977 Zam Oranı (%)	1978 Zam Oranı (%)
Pik Demiri	2.600	3.000	4.200	15.4	40.0
Platina	4.300	5.530	7.860	28.6	42.1
Kütük	4.300	5.530	7.860	28.6	42.1
Yuvarlak	5.600	7.210	9.800	28.6	35.9
Profil	5.700	7.210	10.300	28.6	42.9
Köşebent	5.600	7.210	10.000	28.6	47.3
Filmaşın (6 mm)	5.800	7.350	10.350	26.7	40.8
Teneke	9.500	13.300	18.000	40.0	35.3
Soğuk Saç	7.000	9.800	12.000	40.0	22.5
Sıcak Saç	6.200	8.680	10.500	40.0	21.0
Levha	6.300	8.820	10.900	40.0	23.6

AKARYAKIT FİYATLARI
(TL/LİTRE)

	Eylül 1977 Öncesi I	Eylül 1977 II	Eylül 1978 III	1977 Zam Oranı II/I	1978 Zam Oranı III/I
Normal Benzin	2.70	550	900	104	81
Süper Benzin	3.45	650	1100	88	60
Gaz Yağı	2.51	350	500	40	43
Fuel Oil (No. 6)	1.60	230	315	44	37
Motorin	2.45	410	525	67	28

ÇİMENTO FİYATLARI

Çimento	4.75	800	785	63	—2
---------	------	-----	-----	----	----

İmalat sanayiinde 1978 yılında % 8.5'lik üretim artışı sağlanması öngörülmüşken, gerçekleşen üretim artışı % 2.6'dır.

İmalat sanayii içinde tüketim malları sanayii üretiminin payı 1977 yılında % 47.3 iken % 4.1'lik üretim artışı sonucunda bu pay 1978 yılında % 48.0'e çıkmıştır. Ara malları sanayii üretimi de % 4.6'lık bir artış göstermiş, toplam imalat sanayii içindeki payı 1977'de % 38.5' ten 1978'de % 39.3'e çıkmıştır. Yatırım malları sanayii üretiminde görülen % 8.3'lük düşme nedeniyle 1977'de imalat sanayii içindeki payı % 14.2 iken 1978'de bu pay % 12.7'ye inmiştir.

Kapasite kullanımındaki gelişmeler için bazı örnek üretim alanları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

KAPASİTE KULLANIMI

	1978 Kurulu Kapasite (000 ton)	1978 Üretimi (000 ton)	Kapasite Kullanım Oranı (%)
Linyit	9.500	9.318	98
Taş kömürü	4.800	4.292	89
Bakır (konsantre)	360	116	32
Pamuk ipliği (ton)	78.266	37.195	47
Pamuklu dokuma (000 metre)	257.676	205.513	80
Yün ipliği (ton)	5.130	4.281	83
Yünlü dokuma (000 metre)	8.064	6.446	80
Petrol ürünleri	16.500	12.758	77
Gübre	6.657	2.469	37
Çimento	18.982	15.340	80
Klinker	12.776	13.815	108
Ham demir	2.450	1.702	70
Sıvı çelik	2.575	1.636	63
Hadde mamulleri	2.514	1.546	61
Blister bakır	69	26	38

Görüldüğü gibi, konsantre ve blister bakır, pamuk ipliği ve suni gübre üretiminde kapasite kullanım oranları düşüktür.

SANAYİ ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ

	1977	1978	(000 Ton) % Değişme
Linyit	8.289.0	9.318.3	12.4
Taş kömürü	4.393.0	4.292.1	— 2.3
Ham petrol	2.713.0	2.735.1	0.8
Bakır (konsontre)	145.0	115.8	—20.6
Elektrik (GWH)	20.058.7	21.622.1	8.0
Pamuk ipliği (ton)	37.787.0	37.195.0	— 1.6
Pamuklu dokuma (ooo metre)	178.915.0	205.515.0	14.8
Yün ipliği (ton)	3.743.0	4.281.0	14.3
Yünlü dokuma (000 metre)	5.877.0	6.446.0	9.6
Kâğıt-karton	339.3	295.8	—12.9
Boya-Vernik (ton)	45.262.0	28.523.0	—40.0
Benzin	2.391.6	2.055.6	—14.1
Motörin	3.382.3	2.668.3	—21.1
Fuel Oil	6.355.5	5.571.8	—12.3
Suni gübre	2.784.9	2.469.5	—11.3
Çimento	13.832.0	15.340.0	10.9
Klinker	12.738.0	13.815.0	8.5
Ham demir	1.612.8	1.702.3	5.6
Sıvı çelik	1.407.0	1.636.5	16.3
Hadde mamülleri	1.378.9	1.546.0	12.1
Blister bakır	31.8	26.2	—17.6
Traktör (Adet)	28.300	16.430	—42.3
Otobüs (Adet)	1.127	972	—13.7
Kamyon (Adet)	19.774	12.520	—36.7
Otomobil (Adet)	58.245	54.084	— 7.1
Akümülatör (Adet)	446.943	282.753	—36.7
Telefon (Adet)	215.530	210.645	— 2.3

KAYNAK : DPT. Üretim Gerçekleşmeleri (Aralık 1978 sonu).

6. Sermaye Piyasası : (*) 1978 yılında birincil hisse senedi piyasası 1977 yılına göre daha durgun geçmiş, tahvil piyasası ise daha canlı bir gelişme göstermiştir.

1977 yılında 450 milyon TL. tutarında hisse senedi ihraç edilmişken 1978'de bu rakam 372 milyon TL. düzeyinde kalmıştır. Azalış % 17'dir. Bu azalma 1974 yılından buyana sürmektedir.

1978 yılında 1 milyar 975 milyon TL. tutarında tahvil piyasaya çıkarılmıştır. Bu rakam 1977 yılında 1 milyar 383 milyon TL. sıdır. Artış oranı % 43'tür.

HİSSE SENEDİ VE TAHVİL İHRAÇLARI

	Hisse Senedi Tutarı (Milyon TL.)	Değişme (%)	Tahvil Tutarı (Milyon TL.)	Değişme (%)
1974	1.900	—	620	—
1975	700	—63	1.430	130
1976	685	— 2	1.556	9
1977	450	—34	1.383	— 11
1978	372	—17	1.975	43

Özellikle 1977 ve 1978 yıllarındaki döviz darboğazı nedeniyle oluşan ithalat güçlükleri, Türkiye'de zaten uzun olan yatırımların olgunlaşma süresinin daha da uzamasına neden olmuştur. Diğer yandan yeni kurulan şirketlerin, ancak kurulmalarını izleyen 6-8 yıl sonra temettü dağıtımına başlayabilmeleri nedeniyle de yeni ihraç edilen hisse senetlerine olan talep azalmaktadır.

İkincil hisse senedi piyasası ise 1978 yılı başından Nisan ayı ortalarına kadar canlılığını korumuş, o tarihlerde açıklanan «Vergi Yasalarında Değişiklik Yapılmasını Öngören Yasa Tasarısı» hazırlık çalışmaları, emisyon hacminde gözlenen daralma ve şirketlerin temettü dağıtım işlemlerinin süratini kaybetmeye başlaması gibi ne-

(*) Bu bölümün değerlendirilmesinde MEBAN kaynaklarından yararlanılmıştır

denlerle ikincil hisse senedi piyasasında ani bir durgunluk meydana gelmiştir. Bu tarihten başlayarak hisse senedi fiyatları hızla düşmüş ve muamele hacmi büyük ölçüde daralmıştır. Bu durgunluk yıl sonuna kadar sürmüştür.

Tahvil piyasası ise 1978'in ilk yarısında durgun geçmiştir. Yüksek enflasyon oranlarının tahvil gelirleri üzerindeki olumsuz etkisi nedeniyle tahvillere olan ilgi azalmıştır. 1978 yılının ilk 5 ayında ihraç edilen toplam 235 milyon TL. lık tahvillerin satışında zorluk çekilmiştir. Bu dönemde likiditeleri yüksek olduğu için işlemiş faizleriyle her an paraya çevrilebilen tahviller ilgi görmüştür. Haziran 1978'de devlet tahvilleri faiz oranlarının % 11'den % 14'e ve özel şirket tahvilleri faiz oranlarının % 18'den % 21'e yükseltilmesinden sonra tahvil piyasasında büyük bir canlanma görülmüştür. Haziran 1978'den yıl sonuna kadar toplam 1 milyar 740 milyon TL. tutarında tahvil piyasaya çıkarılmıştır.

GENEL DEĞERLENDİRME

— 1978 yılında büyüme hızı bir önceki yıla oranla daha düşük olarak gerçekleşmiştir.

— Yatırımlar 1977'ye göre reel olarak azalmıştır.

— Birçok temel sanayi ürünlerinin üretiminde gerilemeler olmuş, genel olarak sınai üretim artışı imalat sanayiinde % 2.6 düzeyinde kalmıştır.

— 1978 yılının ilk yarısında uygulanan kısıtlayıcı para-kredi politikasının etkili olduğu fakat Haziran ayından başlayarak bu uygulamanın sürdürülemediği görülmüştür.

Bu nedenle 1978'de emisyon artışı 1977'deki hızına (% 50'ye) bir hayli yaklaşmıştır.

Kısıtlayıcı para politikası, Merkez Bankası kredilerinin artış hızında kendini göstermektedir. 1977 yılında bu krediler % 70 artmışken 1978'de artış % 30'un altındadır.

Bankaların kredi hacmi bu politikadan etkilenmemiş, 1977 yılındaki artış oranını korumuştur.

Bankalardaki mevduat toplamının gelişmesi de 1977 yılında görülen gelişmeden farklı değildir. Fakat 1978 yılı içinde uygulamaya konulan yeni mevduat faiz oranları mevduatın yapısını etkilemiş ve vadeli tasarruf mevduatlarında büyük artışlara yol açmıştır. Yüksek enflasyon oranları nedeniyle tasarruf mevduatlarında reel bir artış görülmemektedir. 1978 yılı içinde tasarruf mevduatı reel olarak % 16 oranında azalmıştır.

— 1978 yılının ilk aylarında uygulamaya konulan ve sözü çok edilen «istikrar önlemleri» rağmen fiyat artış hızı durdurulamamış, tersine rekor düzeylere ulaşmıştır. Toptan eşya fiyatları % 50'nin üzerinde artarken, ücretliler geçinme endekslerindeki artış % 70'i bulmuştur.

Bazı temel mallara yapılan zamlar, gerekli bazı önlemler alınmadığından, tüm ekonomiye değişen oranlarda yansımış ve enflasyonu hızlandırmıştır.

— Birçok temel malın üretiminde gerilemeler görülmüş, ve sanayi kesiminde değişik nedenlerle düşük kapasite ile çalışıldığı konusunda görüşler öne sürülmüştür.

— Tasarruflar için banka mevduatları dışında bir başka yatırım alanı olan hisse senedi piyasası durgun geçmiş, tahvil piyasası ise yıl içinde faiz oranlarının yükseltilmesi nedeniyle canlılığını korumuştur.

Sonuç olarak denilebilir ki, ekonomide fiyat istikrarı sağlanamamış, üretim artışları gerçekleştirilememiş, ekonomi beklenen canlılığına kavuşturulamamıştır.

NOT : Ekonominin diğer kesimleri ile ilgili 1978 yılı değerlendirmeleri gelecek sayıda ele alınacaktır.

İhracat Gerçekleşmeleri ve Vergi İadesi

Tevfik CAN

1978 yılında ihracat, bir önceki yıl gerçekleştirmelerine göre % 30,5 oranında, 535,1 milyon dolar artışla, 1.753,0 milyon dolardan 2.288,2 milyon dolara yükselmiştir.

1977 ve 1978 yılları ihracat gerçekleştirmeleri aşağıda verilmektedir :

	İhracat Gerçekleşmeleri			
	1977		1978	
	(000 \$)	((%)	(000 \$)	(%)
I. Tarım-Hayvancılık	1.041.401	59,4	1.542.763	67,4
II. Madencilik	125.851	7,2	124.136	5,4
III. Sanayi	535.774	33,4	621.264	27,2
a) Tarıma Dayalı	136.206	7,8	110.203	4,8
b) Petrol Ürünleri	7	...	7	...
c) Sanayi Ürünleri	449.562	25,6	511.054	22,4
Toplam	1.753.026	100,0	2.288.163	100,0

Bu gelişmelere göre, 1978 yılında Tarım Kesimi ihracatı, bir önceki yıla göre % 48,1 oranında, 501,3 milyon dolar, Sanayi Kesimi ihracatı da % 6,1 oranında, 35,5 milyon dolar artmış bulunmaktadır. Buna karşılık Madencilik Kesimi ihracatı ise % 1,4 oranında, 1,7 milyon dolar gerileme göstermiştir.

Sanayi Kesimi ihracatında da, Tarıma Dayalı İşlenmiş Ürünler ihracatı, % 19,1 oranında, 26,0 milyon dolar azalmış, Sanayi Ürünleri ihracatı ise % 13,7 oranında, 61,5 milyon dolar yükselmiştir.

Sanayi Ürünleri ihracatının artışında, 1978 yılında, Vergi İadesi Düzenlemesi'nden fazla 1 Mart 1978 de yapılan kur ayarlamasının büyük etkinliği olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim, 1978 yılında, İhracatta Vergi İadesine Bağlı Sanayi Malları ihracatında, % 19,1 oranında, 3.171.1 milyon Türk Liralık artış olduğu halde, Vergi İadesinde % 14,8 oranında, 510,2 milyon Türk Liralık gerileme kaydedilmiştir.

1978 yılında Vergi İadesine konu olan mallar arasında en büyük yeri, yine Dokuma-Giyim Sanayii ürünleri işgal etmiş bulunmaktadır. Vergi İadesine konu olan malların % 46,7 sini içeren bu tür sanayi ürünleri, Vergi İadesinden % 55,4 oranında, 1.627,9 milyon Türk Lirası yararlanmıştır. Bir başka deyimle, Dokuma-Giyim Sanayii ürünleri, vergi iadesinden, % 50 nin üzerinde yararlanan sanayi dalı olmaktadır. Bu sanayi dalı ürünleri, 1977 yılında, yine Vergi İadesi yönünden en başta gelen kesim olmuş; Vergi İadesine konu olan mallar içerisinde % 43,4 oranında yer almış; Vergi İadesinden % 53,5 oranında, 1.844,3 milyon Türk Lirası yararlanmıştır.

1977 yılında Vergi İadesinden yararlanma konusunda ikinci sırayı alan Demirdışı Metaller Sanayii ürünleri, 1978 yılında bu önemini yitirmiştir. 1977 yılında, Demirdışı Metaller, Vergi İadesine konu olan mallar ihracatında % 4,3 oranında pay alırken, % 5,5 oranında, 191,2 milyon Türk Liralık Vergi İadesi almıştır.

1977 yılında Vergi İadesinde üçüncü sırayı Tarım Ürünleri İşleme Sanayii almıştır. İhracat içerisinde % 7,8 oranında payı olan Tarım Ürünleri İşleme Sanayii, Vergi İadesinden % 5,1 oranında, 175,8 milyon Türk Lirası yararlanmıştır. Bu sanayi dalı, 1978 yılında Vergi İadesi bakımından dördüncü sırayı almış; İhracatta % 5,8 oranında, İade konusunda da % 4,3 oranında pay almıştır.

Deri-Kösele İşleme Sanayii ürünleri, 1977 yılında, dördüncü, 1978 yılında da, beşinci sırayı almıştır. İhracatta Vergi İadesine konu olan ihracat yönünden 1977 yılında % 5,7, 1978 yılında da % 4,3 oranında yer alırken, Vergi İadesi bakımından, 1977 yılında % 4,8, 1978 yılında da % 3,9 oranında paya sahip olmuştur.

Cam Sanayii ürünleri, İhracatta Vergi İadesine konu olan mallar arasında, 1977 yılında, beşinci, 1978 yılında da altıncı sırayı almaktadır.

1977 yılında, İhracatta Vergi konusu olan mallarda altıncı sırayı alan Çimento, 1978 yılında ikinci sıraya gelmiştir. Gerçekten Çimento ihracatında, 1977 yılında 122,2 milyon Türk Liralık iade yapılmış; buna karşılık 1978 yılında yapılan iade, 179,6 milyon Türk Lirasına yükselmiştir.

1977 ve 1978 yıllarında Vergi İadesine konu olan ihracat ile yapılan Vergi İadeleri aşağıda verilmektedir :

GERÇEKLEŞTİRİLEN VERGİ İADELERİ

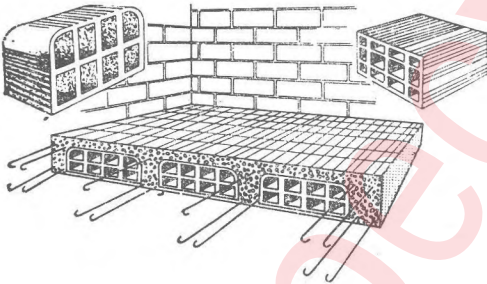
	1977 Yılında			1978 Yılında		
	Gerçekleşen İhracat (000 TL.)	Yapılan Vergi İadesi (000 TL.)	Oran (%)	Gerçekleşen İhracat (000 TL.)	Yapılan Vergi İadesi (000 TL.)	Oran (%)
1. Gıda Sanayii Ürünleri	3.794.046	444.116	11,7	3.607.972	321.645	8,9
2. İçki Sanayii Ürünleri	82.771	7.983	9,6	67.079	6.978	10,4
3. Dokuma-Giyim San. Ürün.	7.181.778	1.844.311	25,7	9.212.668	1.627.933	17,7
4. Orman Ürünleri Sanayii	54.704	6.307	11,5	51.434	4.992	9,7
5. Kâğıt Sanayii Ürünleri	14.633	2.697	18,4	21.226	2.746	12,9
6. Deri-Kösele İşleme Sanayii	948.193	165.066	17,4	857.088	114.589	13,4
7. Kimya Sanayii Ürünleri	371.229	90.185	24,3	397.556	79.605	20,0
8. Cam Sanayii Ürünleri	506.861	149.650	29,5	544.681	108.264	19,9
9. Seramik Sanayii Ürünleri	746	113	15,1	8.439	844	10,0
10. Demir-Çelik Sanayii Ürünleri	56.063	13.335	23,8	37.527	6.817	18,2
11. Demirdışı Metaller Sanayii Ür.	711.557	191.172	26,9	560.374	83.976	15,0
12. Madeni Eşya Sanayii Ür.	153.062	39.848	26,0	111.867	18.622	16,6
13. Makine Yapım Sanayii Ür.	161.263	51.844	32,1	146.133	34.301	23,5
14. Elektrikli Makineler Sanayii Ür.	20.729	4.983	24,0	25.119	4.493	19,7
15. Elektronik Sanayii Ürünleri	23.645	7.802	33,0	55.336	11.067	20,0
16. Karayolu Taşıtları Sanayii Ür.	191.643	66.998	35,0	175.811	28.589	16,3
17. Çimento Sanayii Ürünleri	493.615	122.211	24,8	922.869	179.589	19,5
18. Plâstik İşleme Sanayii Ür.	57.972	17.447	30,1	38.175	7.146	18,7

İKTİSAT

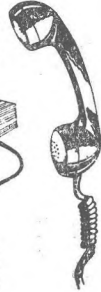
19. Lâstik Sanayii Ürünleri	3.183	747	23,5	1.579	265	16,8
20. Tarım Makineleri Sanayii Ürünleri	818	136	16,6	20.269	3.013	14,9
21. Pişmiş Kilden ve Çimentodan Gereçler Sanayii Ürünleri	5.233	1.278	24,4	2.484	293	11,8
22. Su Ürünleri Sanayii	6.225	934	14,9	12.217	863	7,1
23. Taşocakçılığı Sanayii Ürünleri	26.366	1.868	7,1	32.648	1.955	6,0
24. Oyuncak Sanayii Ürünleri	939	251	26,7	4.115	209	5,1
25. Diğer Sanayii Dalları Ür.	6.716	1.255	18,7	36.983	4.638	12,5
26. Turizm Sanayii	100.897	6.579	6,5	143.756	6.854	4,8
27. Büro Gereçleri Sanayii	2.146	570	26,6	285	43	15,1
28. Tarım Ürünleri İşleme San.	1.304.420	175.772	13,5	1.146.699	125.094	10,9
29. Tütün	249.148	25.286	10,1	1.490.934	152.808	10,2
30. 118. Madde'ye İlişkin İhracat	12.881	2.123	16,5	797	88	11,0
31. Deniz Taşıtları Sanayii Ür.	18.689	5.606	30,0	—	—	—
32. Tıbbî İlâçlar Sanayii Ürünleri	8	2	25,0	—	—	—
Toplam	16.562.179	3.448.475	20,8	19.734.120	2.938.319	14,9
Geçici İade	876	44	5,0	—	—	—
Genel Toplam	16.563.055	3.448.519	20,8	19.734.120	2.938.319	14,9

**TUĞLA, ASMOLEN ve HAZIR YAPI ELEMANLARI
FABRİKALARI**
TOPRAK SANAYİİNDE GÜÇLÜ KURULUŞ

size
telefonunuz
kadar
yakınız

demirden, harçtan
sıvadan, ısıdan ve
işçilikten azami
tasarruf
bir telefon kafidir.

43 20 55 (5 HAT)

- GENEL MÜDÜRLÜK : Meclisi Mebusan Cad. Ar han Salıpezarı - İSTANBUL
43 20 55 (5 HAT)
- MERKEZ Satış Müdürlüğü : Meclisi Mebusan Cad. Ar han Salıpezarı
43 20 55 (5 HAT) 45 90 18 (2 HAT)
- KADIKÖY Altiyol Bürosu : Çilek Sok. Ak - el İş hanı kat 4 Altiyol
36 34 76 - 36 56 45

Türkiye'nin Orta-Doğu Ülkeleriyle Ekonomik ilişkileri

Nuriye MANİSALI

Türkiye'nin Orta-Doğu ülkeleriyle ekonomik ve ticarî ilişkileri mevcuttur. Orta-Doğu ülkeleriyle olan ekonomik ilişkilerde son yıllarda bir hayli gelişme kaydedilmiş olmasına rağmen yine de kısıtlı kalmış, Türkiye'nin Orta-Doğu ülkeleriyle olan coğrafî yakınlığı, siyasî ilişkileri ve kültürel bağları ile bağdaşamayacak derecede düşük seviyelerde kalmıştır. Türkiye Orta-Doğu ülkeleri ile ekonomik ilişkilerini uzun yıllar ihmal etmiş ve gereken önemi verememiştir. Bu durumun nedenleri arasında, Orta-Doğu ile politik ilişkilerin gelişmemesi ve ulaşım ve haberleşme şebekesinin yetersiz oluşu gösterilebilir.

1960 sonrasında Türkiye ile Orta-Doğu ülkeleri arasındaki ticarî ilişkiler çok düşük düzeyde kalmıştır. 21 İslâm ülkesini içine alan Orta-Doğu ülkelerinin toplam dış ticaretimiz içindeki payı 1963'de % 6 iken 7 yıl sonra 1970'de bu oran ancak % 7 olabilmektedir. Bun-

dan da anlaşılabilirliği gibi 1970 yılında, Türkiye'nin Orta-Doğu ile olan ekonomik ilişkileri çok düşük bir düzeydedir.

1970 sonrasında Orta-Doğu ülkeleriyle dış ekonomik ilişkilerde sınırlı bir canlanma ortaya çıkıyor. Bazı Orta-Doğu ülkeleriyle yapılan anlaşmalar bunda etkili oluyor.

1970 sonrasında nisbeten canlanan ilişkilerde konvertibl döviz esasına dayanan ilişkilerin kurulduğu görülüyor. Bu konuda 22 anlaşma yapılmıştır. Ayrıca İran, Irak, Libya, Pakistan, Afganistan ile ikili ticarî anlaşmalar gerçekleştirilmiştir.

Özellikle 1974'den itibaren gerek politik ilişkilerin gelişmesi, gerekse petrol ithalatının doğrudan doğruya bazı Orta-Doğu ülkelere yapılması, bu ülkelerin dış ticaret içindeki özellikle ithalatımız içindeki payını arttırmıştır.

1975-1978 döneminde İran, Irak, Libya, Afganistan, Pakistan Ürdün ve Tunus gibi Orta-Doğu ülkeleri ile ikili ticarî anlaşmalar yapıldı. Irak ile Kerkük-İskenderun petrol boru hattı gerçekleştirilmiştir. Libya ile ortak yatırımlar konusunda anlaşmalar yapılmıştır.

Orta-Doğu'ya ihracatın geliştirilmesi yanında, Türk girişimcilerinin müteahhitlik işlerinde de gelişme görülmüştür. Bu konuda özellikle Libya'da faaliyet artmıştır.

Diğer taraftan işçi gönderimi konusunda Orta-Doğu'da yeni olanaklar doğmuştur. Başta Libya olmak üzere bazı Arap ülkelere Türk işçileri gönderilmeye başlanmıştır. Bugün Orta-Doğu'da çalışan toplam Türk işçisi sayısı 50.000 dolayında tahmin ediliyor. Bu sayının kısa sürede 4-5 katına çıkarılma olanağı bulunuyor.

Türkiye halen Orta-Doğu ülkeleriyle ekonomik ilişkilerini geliştirme yoluna girmiş bulunuyor. İçerde bazı ekonomik ve sınai dengesizlikler giderildiğinde :

— İhracatta, Orta-Doğu ülkelerinin payının artırılması olanakları ve

— Orta-Doğu ülkeleri ile ortak yatırım girişimleri için potansiyelin bulunduğu bir gerçektir.

Orta-Doğu ülkelerinin dış ticaretimiz içindeki payı 1968-1973 döneminde yıllık ortalama % 8 iken 1974-1977 ortalaması % 15,5 oldu. İthalâtındaki artış hızı daha yüksek olmakla beraber, ihracatta da artış sağlandığını görüyoruz.

1968-1977 yılları arasında Orta-Doğu ülkelerinin Türkiye'nin ihracat ve ithalâtı içindeki ve toplum dış ticaret içindeki payları şu şekildedir : (1).

	İhracattaki pay	İthalâtındaki pay	Toplam dış ticaret içindeki pay
	%	%	%
1968	7.63	5.83	6.69
1969	5.50	9.05	7.28
1970	7.33	7.89	7.64
1971	5.64	17.43	10.94
1972	6.91	4.47	5.43
1973	13.70	8.93	10.90
1974	11.66	19.83	17.93
1975	9.26	23.53	19.07
1976	11.17	13.88	13.05
1977	10.93	12.77	12.19

Türkiye ile Orta-Doğu ülkeleri arasında ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi yolunda önemli bir adımın, 1976 yılında İstanbul'da toplanan İslâm Ülkeleri Konferansında atıldığını görüyoruz.

İslâm Ülkeleri Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği kurulması ilke olarak kabul edilmiştir.

Diğer taraftan, İslâm Ülkeleri arasında ikili ve çok taraflı ekonomik ve ticarî ilişkilerin geliştirilmesi kararı alınmıştır.

Türkiye, Libya ve Kuveyt tarafından kurulan Arap Türk Bankası da önemli bir aşamadır.

(1) Ticaret Bakanlığı, Dış Ticaret İstatistikleri, 1978

Bunların başlıcaları :

- 1975'de Türkiye-İran,
- 1976'da Türkiye-Afganistan,
- 1976'da Türkiye-İrak,
- 1975'de Türkiye-Libya,
- 1975'de Türkiye-Pakistan,
- 1976'da Türkiye-Bengaldeş,
- 1977'de Türkiye-Libya ile yapılan anlaşmalardır.

1978 yılı içinde Orta-Doğu ülkeleri ile ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi konusunda daha fazla ağırlık verildiğini görüyoruz. 1978 yılı içinde, gerek mevcut anlaşmalara işlerlik kazandırmak, gerekse yeni anlaşmalar yapma açısından önemli girişimler oldu.

İran, Irak, Libya, Ürdün ve Tunus ile önceki anlaşmaların kapsamını genişleten anlaşmalar yapıldı.

1973-1977 döneminde tamamlanmış olan Türk-İrak Ortak Boru Hattı projesini en önemli işbirliği örneklerinden biri olarak gösterebiliriz.

Libya ile ortak yatırım projelerinde 1978 yılı içinde de önemli gelişmeler oldu. Ortak gemi yapımı ve ortak gemi ulaşımı firmasının kurulması alanında ilerlemeler oldu. Aynı yönde Irak ile de bazı anlaşmalar yapıldı. Türkiye'nin Irak'da çimento ve şeker fabrikası kurması için anlaşmaya varıldı.

Türk inşaat firmalarının, başta Libya olmak üzere bazı Orta-Doğu ülkelerinde son yıllar içinde faaliyetini arttırdıklarını görüyoruz. Bunlar yol, liman, sulama tesisi, konut yapımı gibi alanları içeriyor.

Bu kurumsal gelişmelerin yanında Türkiye Orta-Doğu ülkeleri ile ikili ekonomik ve ticarî anlaşmalar yoğunlaştırmıştır.

Türkiye'nin tüketim, dayanıklı tüketim malları ile bazı ara ve yatırım mallarında Orta-Doğu'ya ihracat olanakları çok fazladır.

Son yıllarda Orta-Doğu ülkelerine ihraç edilen mal gruplarına baktığımızda şunları görürüz :

- otomotiv ürünleri, yedek parçaları,
- elektrikli ev aletleri,
- çimento,
- cam yünü,
- taşıma ve ambalaj için kaplar,
- boru,
- kablolar, tel,
- dokuma,
- orman ürünleri,
- inşaat malzemesi,
- çeşitli plâstik eşya,
- gıda sanayii ile ilgili ürünler.

Buradan da Türkiye'nin ihracatındaki çeşitlemeyi Orta-Doğu'da sağlayabileceği ortaya çıkıyor.

Gıda maddeleri, madenî eşya, elektrikli e v aletleri, makine, teçhizat inşaat malzemesi (çimento, cam, seramik, vs.), ulaştırma araçları gibi mal grupları, Orta-Doğu ülkelerinin ithalâtının % 90'nını oluşturuyor. Türkiye bu mal gruplarının büyük bir bölümünü Orta-Doğu'ya ihraç edebilecek üretim yapısına sahiptir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, Türkiye Orta-Doğu'daki ekonomik potansiyelden yararlanma durumunda ve zorundadır. Türkiye ile Orta-Doğu arasında ihracatın artırılması ve geliştirilmesi, işgücü ihracı, ortak yatırım ve girişimlerin yapılması, kredi sağlanması, bölge ticaretinin Türkiye üzerine çekilmesi bakımından olanaklar vardır ve Türkiye'nin potansiyeli bu olanakları değerlendirmeye uygundur.

İktisat Mezunları
Samsun Şubesi Başkanı
Mustafa MERCAN

Türkiye

ve

Yunanistan

Gerçeği

Ülkeler iktisadi durumlarına göre kıyaslanırken göz önünde tutulan esas kriter dış ödemeler dengesidir. Diğer bir ifade ile ödemeler bilançosunun incelenmesi o ülkenin dış âlemle olan ilişkilerinin başarı ya da başarısızlığını ortaya koyar.

Bir ülkenin dış âlemle olan ticari alışverişlerinin parasal ifadesine «dış ödemeler bilançosu» diyoruz. Bu mal hareketlerinin yanında bir ülkeyi borçlu ya da alacaklı kılan sermaye ve hizmet hareketleri, turizm gelir ve giderleri, borç ödemeleri, işçi dövizleri gibi görünmeyen hareketlerde mevcuttur. Diğer bir ifade ile, yukarıda anılan hareketler de ülkelerin birbirlerine karşı boçlu ya da alacaklı duruma girmelerine yol açar. İşte bütün bu işlemler «dış ödemeler bilançosu» içinde gözüktür.

Türkiye ve Yunanistan bir Akdeniz ülkesidir. Ortak yönleri çoktur. Her iki ülkede aynı tabiat şartlarına haiz, kısmen aynı sosyal bünyeye sahiptirler. Hal böyle olunca bazı gerçekleri görebilmek için her iki ülkenin ekonomik yönden karşılaştırılmasında sayısız faydalar vardır.

Yunanistan, Türkiye'den toprak bakımından altı defa daha küçüktür. (132 bin metrekare) Nüfusu ise yaklaşık on milyondur. Yunanistan plânlı bir ekonomik politika uygulayarak ülkedeki tarım kesiminin nisbi önemini sanayi lehine azaltmayı başarmış, ülkenin alt yapı ihtiyacını büyük ölçüde

gidermiştir. Bugün faal nüfusun % 34'ü geçimini tarımdan karşılamaktadır. (Bizde % 60) Plânlı dönemde Yunanistan önce ithalatı ikame eden bir sanayi geliştirilmiş sonra yavaş yavaş ihracata dönük ürünlerin üretimine geçmiştir. Nitekim bugün Yunanistan ihracat gelirinin 443 milyon dolarlık kısmını pamuklu dokumadan, 156 milyon dolarlık kısmını çimentodan, 97 milyon dolarlık kısmını da alüminyumdan elde etmektedir.

1977 yılında Türkiye 1.753 milyon dolarlık ihracat yapmıştır. Bunun 586 milyon doları sanayi mamüllere, 821 milyon doları ise tarımsal ürünlere aittir. Aynı dönemde Yunanistan'ın 2.522 milyon dolarlık ihracatının 1.305 milyon dolarlık kısmını sanayi mamul, 831 milyon dolarlık kısmını da tarımsal ürün oluşturmaktadır.

Anılan yılda Türkiye'nin 5.796 milyon dolarlık ithalatına karşı Yunanistan 6.410 milyon dolarlık ithalat yapmıştır.

Görüldüğü üzere her iki ülkenin de dış ticaret açığı aleyhte ne kadar büyük olursa olsun, ülke zengin görünmeyen gelir kaynaklarına sahipse, bu açığın ülke ekonomisine sanıldığı kadar zararı dokunmaz. Bu açıdan Yunanistan 3.888 milyon dolarlık açığını görünmeyen gelirleri olan deniz nakliyatçılığından 1.127 milyon dolar, yurt dışında çalışan işçilerden 925 milyon dolar, turistlerden 981 milyon dolar ve çeşitli kaynaklardan da 273 milyon dolar elde ederek kapatma başarısını göstermiştir.

Buna karşılık ülkemiz, 4.043 milyon dolarlık dış ticaret açığını dış kaynaklara başvurmadan kapatamamaktadır. Tabiri caizse Türkiye var-

lık içinde darlık çekmektedir. Mevcut üretim potansiyellerine atıl kapasite kalmaksızın kullanma imkanı yaratmadığımız gibi, dışarda çalışan bir milyona yakın işçilerimizin transferlerini dahi halâ azami ölçüde yurt içine aktaramamaktayız. Türkiye dört taraftan denizlerle çevrili olmasına rağmen su ürünlerinde iç talebi dahi karşılamakta güçlük çekmektedir. Dünyanın en kaliteli tütünleri ülkemizde bol miktarda yetişmesine rağmen sigarayı kuyruğa girmeden temin edememekteyiz. Bu ve bunlara benzer misalleri çoğaltmak mümkündür.

Yukarıdan beri yazdıklarımı Türkiye'nin içinde bulunduğu en önemli ekonomik meselelerdir. Ülkemi ekonomisinin üzerine kalın bir sis tabakası gibi çökmüş olan bu darboğazların giderilmesi için ne yapmalıyız? Hangi tedbirleri alıp ne gibi önlemler getirmeliyiz?

Tedbirler kısa ve uzun vadeli olur. Kısa vadedeki önlemlerin başında siyasi istikrarın temin edilmesi gelir. 1971 yılından beri Ülkemizi idare eden, ortalama her sene değişen ve parlamentonun geniş tabanına dayanmayan koalisyon hükümetleri kanımda ekonomik istikrarsızlıkların baş nedeni olmuştur. Siyasi istikrarsızlık neticede ekonomik istikrarsızlığı doğurur. Bu her yerde böyle olmuştur. Diğer taraftan özel sektörün yaratıcılık gücünden yararlanmak, politik kamu harcamalarından kaçınmak, enflasyon hızını makul seviyede tutmak kısa vadedeki önlemlerin diğerleridir.

Ülkemizin her türlü yer altı yer üstü kaynaklarına baş vurarak atıl kapasite bırakmadan bütün kullanım araçlarını harekete geçirmek, savur-

D E R G İ S İ

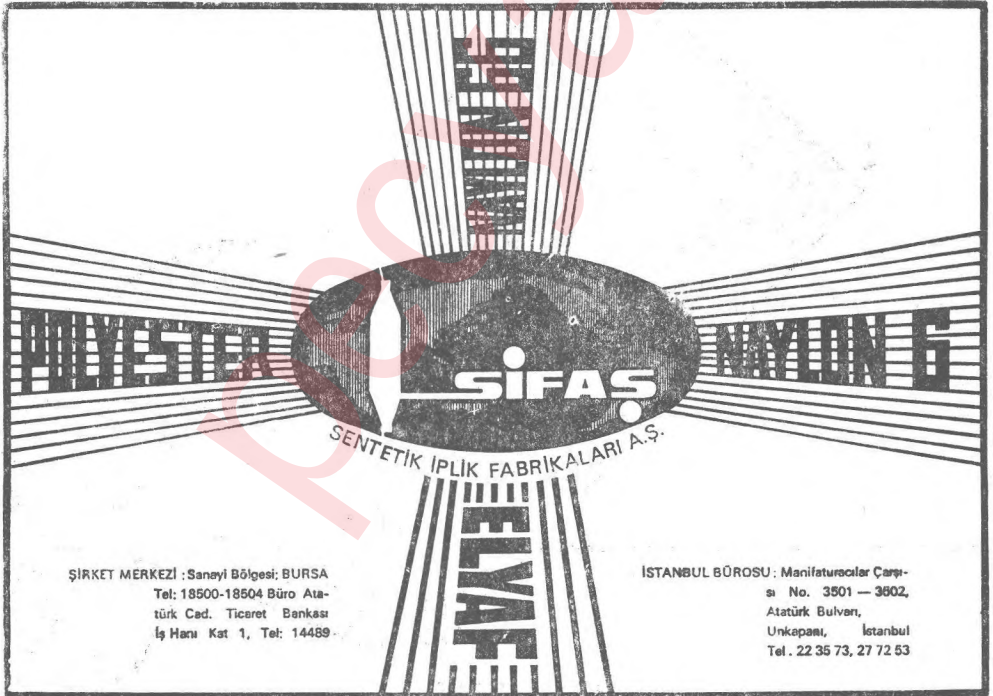
ganlıktan uzaklaşarak, fert başına düşen marjinal tasarruf eğilimini artırmak uzun vadedeki önlemleri oluşturur.

Bütün bunların yanında, dünyadaki 156 devlet arasında nüfus bakımından 16., toprak bakımından 36., gayri safi milli hasıla bakımından 49. ve nihayet 156 devlet arasında gıda maddesi ithal etmeyen 7 devletten biri olması TÜRKİYE'NİN GERÇEKLERİDİR.

Unutulmaması gerekli husus şu-

dur : Türkiye, hürriyetçi demokrasi içinde kalkınmasını ve büyümesini gerçekleştirmiş mahdud devletlerden birisidir.

Türkiye'nin kalkınmış olan ülkeler arasında yerini biran önce almasını arzuluyorsak, siyasi oy mekanizmasını bir kenara bırakıp, alınması gereken önlemleri almalıyız. Bu hususta parlamentoda bulunan senatör ve milletvekillerimize tarihi görevler düşmektedir.

SIFAS
SENTETİK İPLİK FABRİKALARI A.Ş.

ŞİRKET MERKEZİ : Sanayi Bölgesi: BURSA
Tel: 18500-18504 Büro Atatürk Cad. Ticaret Bankası İş Hanı Kat 1, Tel: 14489

İSTANBUL BÜROSU : Manifaturacılar Çarşısı No. 3501 — 3602, Atatürk Bulvarı, Unkapanı, İstanbul
Tel . 22 35 73, 27 72 53

**“Bir de
Garanti Bankasında
hesap açın!”**

**TÜRKİYE
GARANTİ
BANKASI**

“Yeni bir hesap... yeni bir garanti”

Türkiye'de Teknoloji Politikası

Dr. İsmet Sabit BARUTÇUGİL
Bursa Üniversitesi

Dr. İsmet Sabit BARUTÇUGİL (1950), 1967 yılında Vefa Lisesini ve 1971 yılında İ. Ü. İktisat Fakültesini bitirmiştir. Aynı fakültede sürdürdüğü doktora çalışmalarını 1975 yılında tamamlamıştır. 1972-1976 yılları arasında Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde asistan olarak görev yapmıştır. Ekim 1976'dan bu yana Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesinde çalışmaktadır. Çeşitli makaleleri ve bir kitabı yayınlanmıştır. Evli ve bir çocuk babasıdır.

I. Teknolojik Politikası, Üretim ve Transferi

Teknolojik Politikası, ülkenin kalkınma hedeflerinin gerektirdiği teknoloji düzeyinin saptanması, bu düzeye ulaşabilmek için ülke içinde üretilecek veya dışardan alınacak teknolojilerin belirlenmesi ve elde edilen teknolojilerin uygulamaya konulması için gereken karar verme genel kurallarının bütünü olarak tanımlanabilir.

Ekonomik ve sosyal kalkınma hedefleri, bir toplum için daha yüksek gelir ve refah düzeyini dolayısıyla daha fazla mal ve hizmet üretimini öngörür. Buna bağlı olarak da daha fazla üretim bilgisi diğer bir ifadeyle daha yüksek teknoloji düzeyi gerekliliği doğar. Mevcut teknolojinin «gerekli teknoloji» düzeyinin altında olması durumunda bir «teknolojik açık» sözkonusudur. Bu teknolojik açığın giderilebilmesi, ülke içinde «teknoloji üretimi» veya dış ülkelerden «teknoloji transferi» ile gerçekleşebilir.

Teknoloji üretimi, ülkedeki kamu ve özel eğitim ve araştırma kurumları, endüstri işletmeleri ve bağımsız araştırmacılar tarafından yürütülen temel ve uygulamaya dönük araştırma ve geliştirme çabalarının sonucu olarak ortaya çıkar. Teknoloji üretiminin başarısı, araştırma + geliştirme (A+G) harcamalarının miktarına, bu alanda kullanılan teknik ve bilimsel insangücünün niteliklerine ve bu faaliyetlerin yönetim ve organizasyonundaki etkinliğe büyük ölçüde bağlıdır.

Teknoloji üretimi genellikle ileri endüstri ülkelerinde ve geniş finansal olanaklara sahip çok uluslu işletmelerde gerçekleştirilmektedir. Örneğin, 1970 de Sosyalist ülkeler dışında dünyada araştırma geliştirme harcamalarının üçte ikisi Amerika Birleşik Devletlerinde yapılmıştır. Bunun yaklaşık % 55'i çokuluslu işletmelere aittir.

Azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, gerekli teknolojik düzeye erişebilmek ve teknolojik açığı giderebilmek amacıyla genellikle «teknoloji transferi» yoluna gitmek durumundadırlar. Teknoloji transferi, yeni teknolojiyi içeren makine teçhizatın veya teknik bilginin satın alınması, yeni teknolojiye sahip işletmeye ülkede yatırım olanaklarının sağlanması, teknik yardım, lisans, patent ve benzeri anlaşmaların yapılması gibi doğrudan ve dolaylı birçok yoldan gerçekleştirilebilir. Askeri ilişkiler, sanayi casusluğu, taklit ve bilimsel temaslar diğer bazı teknoloji transferi yollarıdır.

Ancak, transfer yoluyla alınan teknolojilerin çoğunlukla gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve sosyal yapılarına ve kalkınma gereksinimlerine uygun olmadığı öne sürülebilir.

a. Herşeyden önce, ileri endüstri ülkelerinde geliştirilen tekno-

lojiler otomasyona yönelmiş kapital-yoğun teknolojilerdir. Oysa, gelişen ülkelerin daha fazla işgücü gerektiren basit teknolojilere gereksinimi vardır.

b. Transfer edilen teknoloji yüksek nitelikli uzmanlaşmış işgücü gereksinimi doğurur.

c. İleri ülke teknolojisi, çoğunlukla sentetik hammaddelere dayanır. Oysa, gelişmekte olan ülkeler yeterince doğal hammaddelere sahiptir.

d. İleri teknoloji, geniş pazarlara yönelen, büyük ölçekli üretime uygun teknolojidir. Bu teknoloji, gelişen ekonomilerde üretim maliyetlerinin yüksek ve etkinliğin düşük olmasına yol açar.

e. İleri teknoloji çok pahalıdır. Teknoloji alım-satımında ileri ülkeler ve çokuluslu işletmeler genellikle sahip oldukları yüksek pazarlık gücüne dayanarak ağır koşullarını kabul ettirirler. Bu durum, gelişen ülkelerin dış borçlarının ve ödemeler dengesi açıklarının sürekli büyümesiyle kendini gösterir.

f. Dış teknolojiye dayalı endüstri işletmeleri, hammadde, yedek parça, malzeme ve diğer girdiler nedeniyle sürekli olarak dışa bağımlı kalırlar.

II. Dünya Savaşının sona ermesinden bu yana yaklaşık 80 ülke politik bağımsızlığını kazanmıştır. Ancak, bunların büyük bir kısmı hâlâ ileri endüstri ülkelerine ekonomik anlamda bağımlıdır. Transfer ettikleri ve gerçekte kendi ekonomik ve sosyal yapılarına uygun olmayan pahalı teknolojiler nedeniyle dış borçları giderek artmış, malî kaynakları tükenmiştir. Ayrıca, ekonomik ve sosyal sorunların çözümünde de hemen hiç bir gelişme olmamıştır. Günümüzde, gelişmekte olan ülkeler ve dengesizliği düzeltmek çabası içinde teknoloji politikalarını yeniden gözden geçirmekte, kendi yapılarına daha uygun teknolojileri geliştirmek istemektedirler. «Yeni uluslararası Ekonomik Düzen» çalışmaları içinde gelişmekte olan ülkelere kullanılabilecek ve bu ülkelerin sosyo-ekonomik özelliklerine daha kolay uyabilecek «ara teknoloji» veya «uygun teknoloji» arayışları özel bir önem taşımaktadır. Bu ülkeler, kendileri için daha uygun teknolojileri geliştirebilmek amacıyla aralarında teknik işbirliğine önem

vermekte, teknolojik olanaklarını paylaşmak ve artırmak yönünde çaba göstermektedirler.

II. Türkiye’de Teknoloji Politikası

Cumhuriyet döneminde kurulan endüstri işletmeleri, devletin uzun süre izlediği himayeci politika nedeniyle rekabetsiz ve rahat bir ortam içinde yaşama ve gelişme olanağı bulmuşlardır. Bunun sonucu olarak, daha verimli üretim teknikleri ve daha iyi ve ucuz ürün araştırma ve geliştirme gereğini duymamışlardır.

İkinci Dünya Savaşından sonra gelişen rekabet ortamı ve dış firmaların baskısı, Türk endüstri işletmelerini yeni bir düzene yöneltmiştir. Bu dönemde gelişmiş teknolojiler çeşitli yol ve yöntemlerle Türkiye’ye getirilmiş ve kısa dönemde bazı yararlar sağlamıştır. Ancak, bu gelişme, gerçekte işletmeleri teknoloji üretimi açısından kısırlaştıran, dışa bağımlılığı artıran ve adeta rahatlığa alıştıran olumsuz bir gelişme olmuştur.

Türkiye’de bilimsel ve teknik gelişmenin önemi ve bunun ekonomik ve sosyal kalkınmadaki yerinin anlaşılması Plânlı kalkınma dönemine rastlar. 1963’lerden başlayarak Beş Yıllık Kalkınma Plânlarında «Bilim ve Araştırma» sorunlarına, bilimsel ve teknik insan-gücü eğitime ve uluslararası teknik ve bilimsel ilişkilere yer verilmiş, bu konulara ilişkin ilkeler belirlenmiş ve uygulanacak politikalar ortaya konulmuştur.

Ancak, Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânlarında ortaya konan ilkeler ve politikalar, gerçekleştirilmek istenen farklı amaçlar nedeniyle bazı tutarsızlıklar göstermiştir. Bu plânlarda bir taraftan istihdam sorununun çözümü için emek kullanımına ağırlık veren bir teknolojik değişme öngörüldürken diğer taraftan üretim ve verim artışı için ileri teknolojiye geniş ölçüde yararlanılmasının ve teknolojik değişimi hızlandıracak modern üretim araçlarının kullanılması özendirileceği belirtilmektedir. Üretim, verimlilik ve istihdam artışlarının bir arada amaçlanması, teknoloji politikasında bir belirsizliğin doğmasına yol açmıştır. Söz konusu ilk iki plân dönemi için benimsenen bazı sektörlerde ileri teknolojilerin kullanılması, diğer bazı sektörlerde de geleneksel teknolojilerin sürdürülmesi görüşü belirli

ölçülerde Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında (ÜBYKP) da yer almıştır.

ÜBYKP, «Maliyet ve Kalite açısından dış rekabete açık endüstrilerde ileri teknolojilerin, dış rekabetin sözkonusu olmadığı alanlarda da emek-yoğun teknolojilerin kullanılmasını» benimsemiştir. Bunun yanı sıra, ÜBYKP, teknoloji transferinde ülke gereksinimleri, plân öncelikleri ve ülke koşullarına uygunluğun gözönünde tutulmasını; teknoloji anlaşmalarında sınırlayıcı koşullardan kaçınılmasını; transfer edilen teknolojinin ülke koşullarına uydurulabilmesi, izlenmesi ve değerlendirilebilmesi için bilimsel alt yapının sağlanmasını; teknoloji üretimi için araştırma-geliştirme yatırım ve harcamalarının artırılmasını, yeni A+G birimlerinin kurulmasını ve yerli kamu ve özel mühendislik ve proje hizmetlerinin özendirilmesini öngörmüştür.

Ancak, bu plân dönemindeki uygulamalara bakıldığında; araştırma-geliştirme faaliyetlerine yeterince kaynak ayrılmadığı, teknoloji üretimi için gerek duyulan ulusal bilim-teknoloji politikasının belirlenemediği ve teknoloji sistemi ile kalkınma plânları ve endüstri arasında bağlantının kurulmadığı görülmektedir.

Mühendislik ve tasarım hizmetlerine gerek kamu gerek özel kesimde yeterince önem verilmemesi, bu hizmetler için ayrılan kaynakların yetersizliği ve yurtiçi teknik bilgi ve deneyim birikiminin etkin biçimde kullanılamaması, bu dönemde Türk endüstrisinin teknoloji üretme ve geliştirme gücünü olumsuz yönde etkilemiştir.

Teknoloji politikasının yürütülmesinden sorumlu kuruluşların dağınıklığı ve bunlar arasında yeterli eşgüdüm sağlanamaması ve buna bağlı olarak mevcut teknik ve bilimsel insan gücü ve fiziksel kaynaklardan gereğince yararlanılamaması teknolojik üretim potansiyelini düşüren diğer önemli bir nedendir.

Türkiye'de sanayileşme sürecinin başlangıcından bu yana çeşitli yollarla teknoloji transferi yapılmasına karşın belirli bir politikanın izlendiği söylenemez. Bazı bireysel teknoloji transferlerinde bir takım ikelerin ortaya konulduğu görülmüşse de Türkiye'de ulusal düzeyde bir teknoloji transferi politikası hemen hiç bir zaman olmamıştır. ÜBYKP'nın son yılı içinde TBTA Marmara Araştırma Ensti-

tüsü tarafından yapılan ve geçmişteki teknoloji transferlerinin nasıl gerçekleştiğini inceleyen bir araştırma oldukça ilginç sonuçlar ortaya koymaktadır.

- Yapılabilirlik etüdlerinde ayrıntılı teknik değerlendirmelere yeterince önem verilmemekte, kamu kuruluşlarınca yapılan teknolojik seçimlerinde ise yalnızca parasal faktörler değerlendirilmektedir.
- Teknolojinin makine-teçhizat, finansman, danışmanlık hizmetleri ve benzeri bütün elemanlarıyla birlikte alınması, yani, teknoloji transferinin «paket» halinde yapılması nedeniyle Türkiye’de bir teknoloji birikimi olmamakta, teknolojinin Türkiye’de üretilebilecek kısımları için de ücret ödenmekte, uyarlama ve geliştirme olanakları ortadan kalkmaktadır.
- Dış finansman gerektiren yatırımlarda teknoloji seçimi, borç veren firma veya ülkenin teknolojisi ile sınırlı kalmaktadır.
- Bilgi akımı yetersizliği nedeniyle eş, benzer veya patent süreleri dolmuş eski teknolojiler için bir çok kez ücret ödendiği görülmektedir.
- Teknolojik bilgi yetersizliği nedeniyle Teknoloji transferi görüşmelerinde pazarlık gücü zayıf kalmakta, ülke koşullarına uygun olmayan teknolojilere yüksek ücretler ödenmekte, bu teknolojilerden tam anlamıyla yararlanabilmek için ek ödemeler gerekmekte ve sürekli bir dışa bağımlılık doğmaktadır.

Türkiye, bütün bu sakıncaları giderecek bir teknoloji transferi politikasını da bir an önce belirlemek ve uygulamaya koymak durumundadır.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (DBYKP), teknoloji politikası konusunda önceki üç plânın ilke ve uygulamalarını büyük ölçüde eleştirmekte, oldukça yeni ilke ve kavramlar getirmektedir. Bu plân da teknoloji politikasının uzun dönemde daha sağlıklı ve tutarlı bir endüstrileşmeyi gerçekleştirmesi, bu amaçla, sanayi, yatırım ve istihdam politikalarıyla bir bütün olarak ele alınması öngörülmektedir. DBYKP’ında amaçlanan, Türkiye’nin kendi teknolojisini üreten ve

geliştiren bir düzeye gelmesidir. Bu amacın gerçekleştirilmesi için bir taraftan teknoloji transferi yoluyla yalnızca gerçekten yurt içinde bulunmayan ve gereksinilen teknolojilerin getirilmesine özen gösterileceği diğer taraftan da teknoloji üretimi çalışmalarına büyük ağırlık ve öncelik verileceği belirtilmektedir.

DBYKP, bir yenilik olarak teknoloji transferlerinde en ileri teknolojilerin benimsenmesi ilkesini getirmekte ve bu arada transferin gerçek maliyetini azaltıcı önlemlerin alınmasını önermektedir. Plân, ayrıca teknoloji transferi aşamasından teknoloji üretimine hızlı ve kapsamlı bir biçimde geçişi öngörmekte, bu amaçla teknoloji politikası açısından diğer bir özelliği, teknoloji transferi ve teknoloji üretimi konularında ağırlık ve öncelik kamu kesimine vermesidir. Plânda bu doğrultuda somut öneriler yer almaktadır.

III. Sonuç ve Öneriler

Teknoloji seçimi, üretimi ve transferi kararları, temel olarak işletme düzeyinde ve yatırım projelerinin hazırlanması aşamasında alınır. Ancak, bu kararların toplumsal kalkınma hedefleri doğrultusunda, yeterli ve akılcı olabilmesi için makro düzeyde bir teknoloji politikasının çizilmesi ve teknolojik kararların bu politika çerçevesinde değerlendirilmesi zorunludur.

Teknoloji politikası, sanayi plânlarının, daha genel bir ifadeyle gelişme ve kalkınma stratejilerinin bağımlı değişkenidir. Tek başına bağımsız bir konu olarak değil, yatırım, sanayi ve istihdam politikalarıyla birlikte ele alınırlar.

Türkiye’de kamu kesimi için bağlayıcı, özel kesim için yol gösterici nitelikte olan kalkınma plânları, çoğunlukla genel kavramlarla, aksi ileri sürülemeyecek, tartışmasız kabul edilebilecek «veciz» ifadelerle kaleme alınmış ve yer yer parti programlarını anımsatan dökümanlardır. Çoğu konularda olduğu gibi teknoloji politikası ile ilgili ilkelerde bir belirsizlik egemendir. Aslında, bu konuda plânlamaya yol gösterecek politik kararlar da belirsizdir.

Geride bıraktığımız beşer yıllık üç plân dönemi içinde teknoloji üretimine ilişkin iddialı hedefler gerçekleştirilememiştir. Öngörülen

Araştırma+Geliştirme kaynakları ayrılmamış, bilimsel ve teknik insangücü eğitiminde hedeflerin çok gerisinde kalınmıştır. Özel kesim, A+G faaliyetlerine arzulanan ilgiyi göstermemiştir. Zira, plânlardaki sübjektif değerlemelere açık ve gerçek özendirici niteliklerden yoksun özendirme politikaları özel kesimi yönlendirememiş, genel bir politika olarak kâğıt üzerinde kalmıştır.

Belirli bir teknoloji politikasının olmaması nedeniyle geri, eksik veya ülke içinde mevcut teknolojilerin çoğu kez yüksek ücretler ödenerek transfer edildiği yaygın görölmüştür. Transfer edilen teknolojilerin özömsenmesi ve ülke içi teknolojik bilgi birikimine katkı çok düşük düzeyde kalmıştır.

Teknoloji seçimi, üretimi ve transferi kararlarını alacak tüm birimleri ekonomik ve sosyal kalkınma hedefleri doğrultusunda yönlendirebilmenin temel koşulu, ayrıntılı ve gerektiğinde sektör ve mal düzeyine kadar inen bir teknoloji politikasının belirlenmesidir. Makro düzeyde ve ulusal çıkarlara uygun bir biçimde belirlenecek olan teknoloji politikasının gerçekte teknolojiyi seçen, üreten veya transfer eden sanayi işletmelerinin çıkarlarına tümüyle uygun olması beklenebilir. Bu durumda, devlet, bir işletmenin belirli bir teknolojiyi seçmekle sağlayacağı sosyal fayda ile işletmenin yitireceği özel fayda arasındaki farkı giderici önlemleri alacaktır.

Teknoloji politikasının uygulanmasında kamu kuruluşlarının, eğitim ve araştırma kurumlarının ve sanayi işletmelerinin işbirliği ve eşgüdümü sağlanmalıdır. Toplumda bilimsel ve teknolojik araştırma ve geliştirme çalışmaları gerçek anlamda özendirilmeli bu amaçla daha fazla kaynak ayrılmalıdır. Teknoloji transferlerinde temel politika çerçevesinde belirlenen gerçekçi, akılcı ve nesnel ilkelere uyulması sağlanmalı; teknoloji dışalımını yapan birimlerin pazarlık gücünü artıracak önlemler geliştirilmelidir.

Tüm bunların ötesinde, bu konularda yıllardır sürdürölen konuşma ve tartışmalardan elde edilen sonuçlar değerlendirilerek en kısa sürede uygulamaya dönük çalışmalara geçilmelidir.

DIŞ BASINDAN

Gereksinmeler ve İktisat

Prof. Dr. Jacques FONTANEL
Grenoble Üniversitesi, İktisat Fak.

Derleyen : Kaya ARDIÇ

Her iktisat düşüncesinin ve eyleminin odak noktasında gereksinme kavramı her zaman belirsiz, iki yana çekilebilir ve kaypak bir anlam taşır. Kıtılık (= nedret) iktisadın temelini oluşturan zorunlu bir öge ise; kıtlık, duyulan gereksinmeler ile doyurulan gereksinmeler arasında bulunan bir ilişki gibi düşünülebilir ancak.

Bu durumda, her iktisat kuramı zorunlulukla bir gereksinme kuramını içeriyorsa, iktisadın kendi temeli üstüne incelemelerin inanılmayacak denli az oluşunu gözlemlemek ilginçtir. Geliştirilen, aşırı yapaylığa varan, ortaya çıkan ekonomik çözümlemelere karşın, gereksinmelerle ilgili incelemeler pek az. İktisatçıların çoğu, gereksinmelerin çözümlemelerini kendi disiplinlerinin bilimsel alanı dışında bir şeymiş gibi sayıyorlar.

Üç türlü gereksinme kuramı günümüzde egemenliğini hâlâ sürdürüyor: Bunlar, Marx'çı ve klâsik kuramlar, neo-klâsik kuram, Freud'çu kuramdır.

Marx'çı ve klâsik kuramlar, gereksinmeleri toplumsal ve tarihsel kuramlar olarak tasarlıyor. Marx, insanı gerçeği değiştirme, dönüştürme yeteneğiyle tanımlıyor. Öyleyse insan, geleceğin kurucusu olduğuna göre yaratılışı gereği ileriye yönelik bir varlıktır. Oysa kapitalist sistemde emek yabancılaşmıştır, işçilerin bireysel tüketimleri kapitalin yeniden-üretimini bir ögesini oluşturur, tüketim alanı

yeni kullanım değerlerinin üretimiyle genişlemiştir. Kapitalizmin ortadan kalkması üretici güçleri özgürleştirmelidir. Yeni toplumsal ilişkiler proleterleri, burjuvazinin onları yoksun kıldığı gerçek insan-cıl özlerine kavuşturacaktır.

Gereksinmenin çözülmesi yabancılaşmanın Marx'çı kuramının odak noktasıdır. Bununla birlikte, Marx emeği (çalışmayı) insanların ilk gereksinmesi diye ileri sürer. Böylelikle Marx, katı kapitalist disiplinin bir bölümünü benimseyerek üretici bir ideoloji içinde yer alır. Uygulama emeğin (çalışmanın) tanrılaştırılmasına ulaşır.

Marx ve Freud

Neo-klâsik kuram, gereksinimleri öznel, bireysel, evrensel ve değişmez olarak düşünür. Kapitalist sistemde, girişimci ekonomik gereksinimleri ortaya çıkaran kişidir. Kayıtsızlık eğrileri, genel denge ya da en çoğunu elde etme konusundaki bütün düşünceler yeğlemelerin (= tercihlerin), «doğal» gereksinimlerin bağımlılığı ve doyurulan gereksinimler ile duyulan gereksinimler arasında tam bir alış-veriş olduğu varsayımlarını içerir. Bize öyle geliyor ki, iktisat düşüncesinde egemen olan bu anlayış sürüp gidemez.

Freud'cu kuram libido'yu (yaşam içgüdüsünü) her arzunun, her isteğin, her eylemin kaynağında bulunan, insan varlığının ilk ve «asıl» gücü sayar. Bireyler, içgüdüler dünyasını temsil eden «Bu» algılama-bilinç sistemini belirten «Ben» ve düşünsel devinimin temel baskıcı ögesi olarak kendini gösteren «Üst-Benlik» arasındaki kopuklukları bilirler. Freud'un düşüncesine göre gereksinme ile nesne sıkıca bağlıdır birbirine.

Gereksinimlerin doyurulmasının gerçekleşmesi için zorunlu olan yabancılaşmış emeği (çalışmayı) gün ışığına çıkarma konusunda Freud ile Marx birleşirler. Ama Marx bu yabancılaşmayı kapitalist sistemin tüm meyvası sayarken, Freud yabancılaşmayı «Bu» ile «Üst-Benlik»in karşılaştırılmasının sonucu kaçınılmaz bir olgu gibi çözümler.

Bu geleneksel anlayışlar, gereksinmenin çağdaş kuramlarını eepye etkilemiştir. Sınırsız gelirin Keynes'ci kuramları temel gereksinimler ile onlardan türeyen gereksinimler arasındaki ayrımı gün ışığına çıkarır, ama bu kuramlar ne yazık ki dağılım konusunda hiç bir anahtar vermez.

Galbraith'ın geliştirdiği aşamaların alt üst edilmesi kuramı, hem üretim alanının tüketim alanı (yâni tüketici egemenliği yanılması) üzerindeki etkisini, hem de doğal ve bireysel gereksinmelerin var olduğunu gösterir.

Chombard de Lauwe'un düşünceleri, onu, toplumsal bakımdan tanımlanan « orunlu-gereksinmeler» ile gelecekteki zorunlu-gereksinmelerin devingen ve biriken öğeleri olarak beliren «özlem-gereksinmeleri» birbirlerinden ayırmaya yöneltir.

Radikal Amerikan akımı, günümüzdeki ekonomik gelişmeyi bir yana atma konusunda insanların greksinmelerini doyurma bahanesiyle onları sistemin gereksinmelerini gideren kişiler durumuna getiren sanayi rasyonalizminin baskısını mahkûm eder.

İvan İllich'in eleştirileri de o yola yönelir: Sanayi toplumu gereksinmelere ihanet etmiştir.

Baudrillard'ın çözümlemesi, bir yandan «gereksinmeler sistemi» terimleriyle yapılan bir incelemenin zorunluluğunu, öte yandan tüketim alanında yabancılaşmanın artmasını gün ışığına çıkarır: Çünkü üretim sistemi gereksinmeler sistemini yaratır.

Deleuze'un, Guattari'nin ve Guillaume'un düşünceleri, kapitalist sistemin şizofrenik olduğu düşüncesini ortaya atar, çünkü kapitalist sistem arzu ile onun doyumu, giderilmesi arasındaki kesin ayrılığı sanki eylemin temel kuralı yapar.

«Her zaman daha çok» olan «en iyisi» değildir

Bu gereksinmeler kuramları pek doyurucu değil; oysa bu kuramlar bütün iktisat kuramlarını koşullandırır. Bize göre, iki türlü gereksinmeyi ortaya koymak zorunludur: Bunlar, insanın kendi özünde yer alan **dolaysız gereksinmeler** ile kıtlığın üstesinden gelmek için insanların eyleminin sonuçları olarak beliren **dolaylı gereksinmelerdir**. Ürünler ile gereksinmeleri birbirine karıştırmak, onların arasındaki belirsizlik bizce çok kötü bir şeydir, çünkü bu karışıklık, bu belirsizlik, sanayi toplumunun sakıncalarını geliştiriyor ve doğruluyor.

Dolaysız gereksinmeler, gerek birey olarak, gerek toplumsal olarak insanın özünden ayrı düşünülmez. Dolaysız gereksinmeler değişmez, ama onları doyurma araçları değişir. Belli bir toplumda böylelikle birtakım gereksinmeler gözden çıkarılabilir: Başka gereksinmeler gözden çıkarılabilir: Başka gereksinmeler bu eksikliği

«uyutmak» için yeterince güçlü bir biçimde doyurulmuşsa, giderilmişse.

Dolaylı gereksinmeler hem insanların emeğini (çalışmasını), üretilen bütün malları, hem de birtakım iktisat-dışı gereksinmelere getirilen, alınıp satılmayan (tecimsel olmayan) bütün doyumları içerir. Dolaysız gereksinmeler kıtlığın nedenlerini açıklar ve iktisat biliminin temelini oluşturur. Dolaysız gereksinmelerin tanımı salt iktisat alanının geniş ölçüde dışına taşar (sağlık, cinsellik, güvenlik, estetik değerler, hakseverlik, özgürlük, sevdâ, vb). Dolaylı gereksinmeler kıtlığın üstesinden gelmeye yönelik eylemleri oluşturur.

Böyle bir anlayış, gereksinmeler sisteminin terimleriyle yapılan bir çözümleme zorunluluğuna yöneltir bizi. Örneğin, dolaysız bir besin gereksinmesinin doyumunun yetersizliği kişiyi fazladan bir emeğe (çalışmaya) zorlayacağı açıktır; fazladan emek (çalışma) ise dinlenme gereksinmesinin doyumunu azaltır ve yeni bir dengesizlik yaratabilir. Bütün gereksinmeler emekle (çalışmayla) bağlıdır birbirlerine.

Bu ayrışma, sanayi toplumlarını yanlıgılarından alıkar. İnsan sadece çalışan ya da tüketen bir makine değildir. Yalnızca ekonomik gereksinmelerin doyumunu, giderilmesini açık bir biçimde sorun durumuna getiren başka boyutları da geliştirmeyi dileyebilir insan. İşte bu andan sonra, «her zaman daha çok» zorunlu olarak «daha iyi» değildir artık. Bundan şu sonucu çıkarmak, çağdaş büyümeyi yeniden ele almak gerekir; bu da, bunun içerdiği yabancılaşmaları gün ışığına çıkarmakla olur.

Ama yöneticilerimizin ya da plancılarımızın insanı bütün boyutlarıyla hesaba katmak yürekliliğini ya da istencini gösterecekleri pek belli değil; çünkü onlar iktidarlarının bir bölümünü insanın şeyleşmesinden (şeyâ durumuna gelmesinden) alırlar. Kapitalist sistemde asıl gereksinme para gereksinmesidir. Sosyalist bir sistemde asıl gereksinme iktidar gereksinmesidir. Sosyalist bir sistemde asıl gereksinme iktidar gereksinmesidir. İktisat kuramlarının her zaman var olan sistemlerin haklı gösterilmesinin araçları, âletleri olarak ortaya çıkmaması için bu kuramların postulatlarının doğru olup olmadıkları sorununu ele almayı benimsemeleri gerek.

Gereksinmelerin yeni bir çözümlemesi iktisat biliminin de yeni bir kuramını yaratacağı kuşkusuzdur.

Yakıt giderleri belinizi bükmesin
Yeni bir kat alırken pencerelerine bakın

ISI cam®

mı kullanılmış?

•Yakıttan

%25 - % 45 Ekonomi

Isıcam her şeyden önce harika bir ısı yalıtkanıdır. Kışın ısı kaybını önler, yakıt giderlerinden %25-% 45 ekonomi sağlar

•İlk Tesis Masraflarında Büyük Ekonomi

Isıcam yapıların ısıtmaya ilişkin ilk tesis masraflarında önemli ekonomi sağlar. Yalıtkanlığının yüksek oluşu sayesinde daha ufak kazan ve brülör, daha küçük çapta tesisat borusu ve daha az radyatör dilimi kullanılması, normal camlı yapılarda ancak aşırı yakıt sarfıyla ulaşılabilecek randımanı elde etmek için yeterlidir.

•Buğulanmaya Karşı En Etkin Ü

İç ve dış sıcaklık farkı 40 dereceyi geçmedikçe, buğulanma yapmaz. Sürekli berrak bir görüntü

•Oda Kullanım Alanından Daha Ve Yararlı

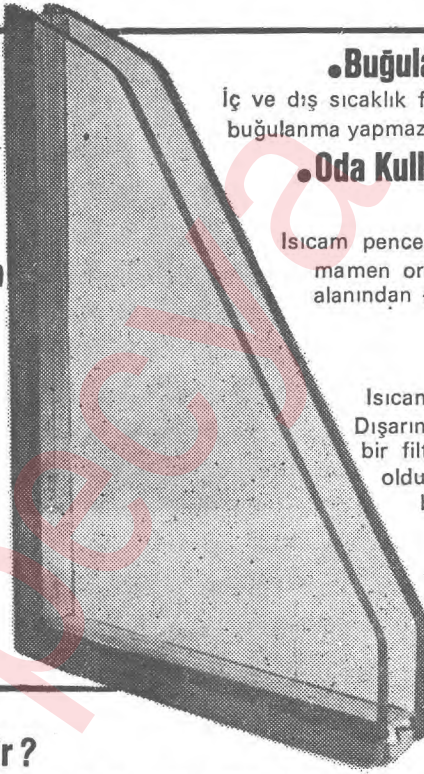
Isıcam pencere yakınlarındaki soğuk bölgeyi tamamen ortadan kaldırır. Böylece oda kullanım alanından daha verimli bir biçimde yararlanılabilir.

•Gürültüden Uzak Ol

Isıcam aynı zamanda bir ses yalıtkanıdır. Dışarının rahatsız edici seslerine karşı bir filtre görevi görür. Evde veya işyerinde gürültüsüz bir ortamda çalışma ve yaşama olanağı

•Pencereler Yoluyla ısı Kaybını

Isıcam pencereler yoluyla ısı kaybını, harika yalıtkan özelliğiyle en az %50 oranında

Isıcam nedir ?

Isıcam, iki cam plakanın çevresel olarak metal bir ara çitisi yardımıyla birbirine bağlanması esasına dayanan, Arada kalan hava tamamen kuru olduğundan, bütün dış etkenlerin sızması özel macunlarla kesin önlenmiştir. Isıcam Türkiye Şişe Cam Fabrikaları A.Ş.'nin fabrika garantisine sahiptir.

ISICAM Az yakın,öz ısının.

Cam Pazarlama A.Ş.

Valikonağı Cad. No. 73 NİŞANTAŞ - İSTANBUL Tel: 46 80 27 (3 Hat)

Cam Pazarlama A.Ş. Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.'nin bir kuruluşudur.

Daha ayrıntılı bilgi için Teknik Servisimize hizmetinizdedir
Adı ve Soyadı :
Adres :
Tel: 46 09 05

yakıt nakliyat ve ticaret a. ş.

*

*

İKTİSAT MEZUNLARINA BAŞARILAR DİLER

Büyükdere Cad. T.M.T. Han No. 84 Kat 3

Gayrettepe-İSTANBUL

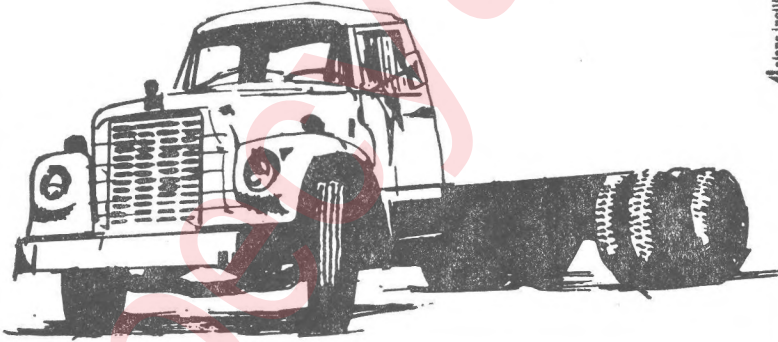
TELEFON : 66 06 75

TELEK : 22231-İstanbul

yurdumuz yollarında önder International

1800 Loadstar modeli üç dingilli ve standard Kamyon

Nakliyecilikte başarıdan başarıya
koşanların kamyonudur INTERNATIONAL. Benzersiz
özellikleri ile yurdumuz yollarının önderidir.

TEKNİK ÖZELLİKLER:

Standart

- 6 silindirli, 4 zamanlı, üstten
sübablı, 135 HP, tam dizel motor
- 165 lt. kapasiteli mazot deposu
- 7 ton taşıma kapasitesi.

Üç dingilli

- 6 silindirli, 4 zamanlı, üstten
sübablı, 135 HP, tam dizel motor
- 8165 kg kapasiteli üçüncü dingil
- 165 lt. kapasiteli mazot deposu
- 4 ayrı fren emniyeti
- 12 ton taşıma kapasitesi

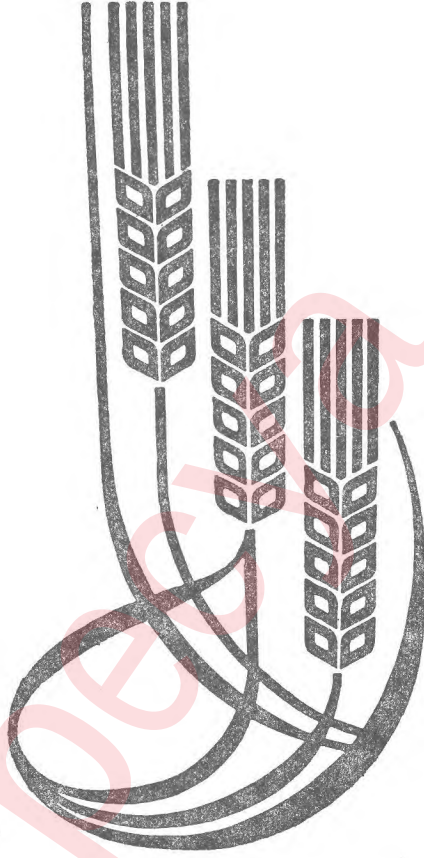
TÜRKİYE
GENEL
SATICISI

MOTORLU
ARAÇLAR
TİCARET A.Ş.

4. LEVENT - İSTANBUL
Tel: 64 49 90-64 49 91-64 49 92-64 00 69
TELEX 22 539 Mat tr

ANKA

T.C. ZİRAAT BANKASI
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde bulunmaktan
kıvanç duyar.

